

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Piirtävä toimittaja

Poliittinen karikatyyri mediavaikuttamisen keinona

Juhani Ojalehto

Kulttuurialan opinnäytetyö
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

TORNIO 2011

TIIVISTELMÄ

Ojalehto, Juhani 2011. Piirtävä toimittaja. Poliittinen karikatyyri mediavaikuttamisen keinona

Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Kulttuuriala. Viestinnän koulutusohjelma. Sivuja 52. Liitteet 1–5.

Tutkimuksen aiheena on sanomalehtien pääkirjoitussivulla esiintyvä poliittinen karikatyyri. Tehtävänä on selvittää, mikä on poliittisen karikatyyrin rooli ja miten poliittinen karikatyyri syntyy. Tavoitteena on laajentaa henkilökohtaista osaamistani kirjoittavasta toimittajasta piirtävään toimittajaan sekä syventää politiikan tuntemusta ja saada politiikan seuraaminen rutiiniksi.

Median tehtäviin kuuluu muiden tehtävien ohella mielipideilmaston muokkaaminen ja viihdyttäminen. Poliittinen karikatyyri toteuttaa näitä tehtäviä. Poliittinen karikatyyri voi näyttäytyä yhdestä näkökulmasta myös loukkaavana, mistä voi seurata ristiriitoja. Poliittista karikatyristä koskevat journalistin ohjeet ja hyvä lehtimiestapa. Menestyksekkään poliittisen karikatyyrin tekeminen on haastava taito.

Aineistona käytän karikatyyriä, lehdistön tehtäviä, hyvää lehtimiestapaa ja kuvallista ilmaisua käsittelevää tutkimustietoa. Tutkimustulokset näyttäytyvät muutamassa karikatyyriluonnoksessa ja yhdessä valmiissa karikatyyriteoksessa.

Poliittinen karikatyyri on keskeinen vaikuttamisen muoto lehdistössä. Se voi aiheellaan synnyttää laajaa yhteiskunnallista keskustelua ja jopa ulkopoliittisen kriisin. Poliittinen karikatyyri hahmottaa poliittisen päätöksenteon kehitystä ja kykenee kuvillaan kiteyttämään sen katsojille ymmärrettävästi ja viihdyttävästi.

Asiasanat: karikatyyri, kuvajournalismi, media, mediavaikuttaminen, pilapiirros, politiikka, sommittelu

ABSTRACT

Ojalehto, Juhani 2011. Drawing journalist. Political caricature as a means of influencing through media.

Bachelor's Thesis. Kemi-Tornio University of Applied Sciences. Business and Culture. Pages 52. Appendix 1–5.

The topic of the study is a political caricature appearing on the editorial page of a newspaper. The task is to find out what the role of political caricature is and how to create a political caricature. The goal is to expand my personal skills as a writing journalist to a drawing journalist and to deepen my understanding of politics and to make a routine out of keeping track of politics.

The role of media entails for example changing the opinion climate and entertaining. Political caricature includes these aspects. Political caricature can be seen from some points of view as offensive, which can result in conflicts. A political caricaturist's work is regulated by journalist's directives and good journalistic principles. Managing political caricature successfully is a challenging skill.

As a material I use literature dealing with caricature, duties of press, good journalistic principles and visual expression. The results of this study are materialized in a few sketches and one finished caricature.

Political caricature is a key form of influence in the press. It can create a wide societal debate and even foreign political crisis by its topic. The political caricaturist understands the development of the political decision-making and is able to capture it with his pictures for the viewers in an understandable and entertaining way.

Keywords: caricature, visual journalism, media, media influence, cartoon, politics, composition

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	4
2 POLIITTINEN KARIKATYYRI	6
2.1 Karikatyyrin käsite	6
2.2 Karikatyyrin keinot.....	9
2.3 Karikatyyristä tulee poliittinen.....	11
3 KARIKATYYRI MEDIAVAIKUTTAJANA	19
3.1 Median tehtävät	19
3.2 Poliittinen karikatyyri mediavaikuttajana	20
3.3 Kiistelty Kari Suomalainen	22
3.4 Karikatyyrit profeetta Muhammedista	27
3.5 Piirtävä toimittaja ja hyvä lehtimiestapa	30
4 KARIKATYYRI PROSESSINA	34
4.1 Karikatyyrin ideointi	34
4.2 Kuvajournalismi ja sommittelun perusteet.....	36
4.3 Karikatyyrin toteutus	38
5 POHDINTA	43
LÄHTEET.....	46
LIITTEET.....	51

1 JOHDANTO

Poliittinen karikatyyri on aiheuttanut olemassaolonsa aikana ulkopoliittisia selkkauksia, mellakoita ja terrori-iskuja. Sen voimaa mediavaikuttajana ei voi väheksyä. Poliittinen karikatyyri on irvaileva kuvaus yhteiskunnallisesta päätöksenteosta ja -tekijästä. Karikatyyristä voi tulla poliittinen kannanotto myös sen julkaisuperusteen takia, vaikkei siinä näennäisesti olisi edustettuna yhteiskunnallinen vaikuttaja. Poliittisen karikatyyrin tekeminen on hektistä media-alan työtä. Karikatyyristin työprosessi on suoraan verrattavissa tavanomaiseen journalistiseen työprosessiin.

Olen pian monimediajournalismin ammattilainen. Olen kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista, ja siksi journalistin uralla tavoitteeni on erikoistua politiikan toimittamiseen. Olen myös harrastajatasolla innokas sarjakuvapiirtäjä. Kun monimediajournalistina yhdistin nämä kaksi kiinnostuksen kohdetta, syntyi idea poliittisesta karikatyyristä opinnytetyön aiheena. Tutkimalla poliittista karikatyyriä laajennan journalistista osaamistani, sillä poliittinen karikatyyri on keskeinen vaikuttamisen ja viihdyttämisen väline lehdistössä. Minusta tulisi siis kirjoittavan toimittajan lisäksi piirtävä toimittaja. Poliittisista aiheista piirtäminen kasvattaa samalla kohti tavoitetta politiikan toimittajana.

Ajattelin, että opinnäytetyön tutkimuksen lopputulos näkyisi poliittisessa karikatyyrissä, jonka itse piirtäisin oppimani perusteella. Näin opinnäyteyö velvoittaa tekijänsä seuraamaan politiikan uutisointia, etsimään poliittisten päätösten taustoja ja ymmärtämään niiden sisällön. Ymmärtämättä sisältöä piirtävä toimittaja ei kykene kiteyttämään politiikan tapahtumaa kuvaksi. Kun politiikan seuraamiseen kehittyy taipumus, opinnäyteyö auttaa tekijäänsä kasvamaan politiikan toimittajaksi. Lisäksi karrikoinnin taito voi lisätä työllistymismahdollisuuksia. Opinnäytetyöni tarkoitus on siis oppia uusi vaikuttamisen laji ja taito, saavuttaa poliittisen keskustelun seuraamisen rutiini ja tehdä ainakin yksi valmis oma karikatyyri.

Teoreettisessa viitekehyksessä käsittelen median tehtävät. Kuvailen karikatyyrin ominaisuudet ja sen, mikä tekee karikatyyristä poliittisen. Karikatyyrin historiasta kerron vain pari keskeistä pääkohtaa. Käsittelen työssäni vain lehdissä painettuja karikatyyrejä ja omia, julkaisemattomia harjoitustöitä. Kerron esimerkkien avulla karikatyyrien mediavaikuttavuudesta lähinnä kotimaisesta näkökulmasta. Hahmottelen journalistin oh-

jeiden ja Julkisen sanan neuvoston tekemien päätösten perusteella rajoja hyvän tavan mukaiselle karikatyyrille. Lopulta kuvailen journalistisen prosessin, joka on valmiin karikatyyrin taustalla. Kuvan tulkintaan en mene kovin syvälle. Rajaan semiotiikan eli merkkiopin tämän opinnäytetyön ulkopuolelle, ja kerron olennaisimmat asiat sommitelusta ja kuvajournalismista.

Teoreettista viitekehystä on tarkoitus käyttää omien karikatyyrien tekemiseen, ja teon analysoimiseen. Vertaan teoriaa käytäntöön ottamalla esimerkkejä sekä ammattilaisten julkaistuista piirroksista että omista harjoitustöistäni ja luonnoksista. Raportoin ja analysoin tekovaihetta ideoinnista alkaen ja perustelen sommitteluun ja symbolien käyttöön liittyvät ratkaisut.

2 POLIITTINEN KARIKATYYRI

2.1 Karikatyyrin käsite

Tässä luvussa pyrin ensin avaamaan, mitä on karikatyyri ja mitä tarkoitan poliittisella karikatyyrillä. Ensin käänän karikatyyrin selkokielelle. Tämän jälkeen syvennyn siihen, miten karikatyyri toimii. Luvun lopussa kerron, mitä on politiikka, ja mikä tekee karikatyyristä poliittisen.

Karikatyyri tulee italiankielen sanasta caricare, lastata. Sanan alkuperä viittaa siihen, että karikatyyristin tavoite oli lastata kuvaansa mahdollisimman paljon merkityksiä muutamalla viivanvedolla. Karikatyyriäkin vanhempaa kuvataiteen käsitettä, groteskia, pidetään karikatyyrin alkujuurena. Groteski merkitsee kohtuuttoman liioittelun takia naurettavaa ja irvokasta. Groteski esiintyy antiikin pienveistoksissa, joissa on joskus henkilön joitain vartalon osia liioittelevia piirteitä. Keskiajalla goottilaisten kirkkojen kattokourujen nokat, gargoilit (kuva 1), muotoiltiin groteskin tyyliin liioitteleviksi ja tahallisen kauhistuttaviksi.

Kuva 1. Gargoili eli vedensyöksijä Skotlannissa (Wikipedia 2011)

Keskiajan lopulla elänyt italialainen maalari Annibale Carracci kehitti karikatyyrin omaksi taiteenlajikseen (Kuva 2). Carracci halusi tarjota katsojilleen jotain etäisesti alkuperäistä kohdetta muistuttavaa, joka olisi muotokuvaa sykehdyttävämpi. Hän ei halunnut jatkaa kauniiden muotokuvien perinnettä, vaan teki sille äärimmäisen vastakohdan. Näin näköiskuvan rinnalle syntyi tarkoituksellisesti liioiteltu kuva, jolla kiinnitetään huomiota joko todellisen tai mielikuvituksen henkilön johonkin ominaisuuteen tai toimintaan. Se on visuaalista satiiria, kritiikkiä, huumoria ja ivaa. (Wikipedia 2011.)

Kuva 2. Annibale Carracci, Luutunsoittaja (Popartmachine 2011)

Alkuun pilapiirroksot saavuttivat suosiota Ranskan ja Italian suljetuissa ja aristokraattisissa hoveissa. Laajempaan menestykseen karikatyyri ylsi Englannissa 1700-luvulla, jolloin aiheesta julkaistiin ensimmäinen kirja, Mary Darlyn *A Book of Caricaturas*. 1800-luvun alussa karikatyyrit pääsivät sanomalehtiin, ja sen myötä syntyivät juuri poliittiset karikatyyrit. (Wikipedia 2011.)

Karikatyryri -sanana oikeasta käännöksestä ei vallitse yksimielisyyttä. Yleiskielessä se rinnastetaan usein pilapiirroksen. Osa asiantuntijoista kokee kuitenkin, että karikatyyri ja pilapiirros ovat eri asioita, joskin raja on häilyvä. Sanakirjassa karikatyyri määritellään lyhyesti pila- tai irvikuvaksi. Substantiivista johdettu verbi, karrikoida, merkitsee karikatyyrin tekemistä, jonkin kuvaamista liioitellusti. (Pienehkö sivistyssanakirja 2009, Sivistyssanakirja 2011.) Jukka Korpelan *Pienehkö sivistyssanakirja* (2009) hyväksyy karikatyyrin määritelmäksi myös pilakuvauksen. Pilakuvan ja -kuvauksen erona voidaan pitää sitä, että pilakuva irvailee jonkun henkilön, tapahtuman tai ilmiön kustannuksella, pilakuvaus sen sijaan käsittelee vain ilmiötä tai tapahtumaa, ei henkilöä.

Karikatyristi Teuvo Salminen erottaa karikatyyrin ja pilakuvan kokonaan toisistaan. Hän määrittelee karikatyyrin yksinomaan irvailevaksi, ylikorostetuksi muotokuvaksi. Sen sijaan pilakuva on Salmisen mukaan kantaaottava kuva, tapahtumasta tai ilmiöstä, joita näkee usein sanomalehdissä pääkirjoitussivulla. Karikatyyristi ei ota työssään kantaa, mutta pilapiirtäjä ottaa (Salminen 2010). Toisaalta kannanottona voidaan pitää sitä, mitä karikatyyristi henkilökuvassa korostaa. Karrikoidavan hahmon ulkonaiset tunnuspiirteet, sekä myös luonteenpiirteet tuodaan karikatyyrissä korostetusti esille. Karikatyyrin on oltava sekä näköinen että hauska (Salminen 2010). Näin muotokuva-karikatyristi ottaa kantaa kohteensa luonteeseen paisuttamalla tai kutistamalla piirteitä.

Yhdysvaltalainen karikatyyristi Kirk Bjorndahl on Salmisen kanssa eri linjoilla. Bjorndahl määrittelee pilapiirroksen miksi tahansa piirrokseksi, joka huvittaa katsojaansa. Piirros siis pilailee. Bjorndahl korostaa, että pilapiirroksesta tulee karikatyyri, kun katsoja tunnistaa pilapiirroksessa olevan hahmon joksikin todelliseksi henkilöksi. (Bjorndahl 2011.) Näin Kalevassa piirroksiaan julkaisevan Jari Elsilän teokset voidaan jakaa kahteen osaan. Piirrokset, joissa ei esiinny ketään julkisuuden henkilöä, mutta sisältävät jonkin hauskan tilanteen arkielämästä, ovat pilakuvia. Piirrokset, joissa on tunnistettava julkisuuden hahmo, on karikatyyri. Bjorndahl eroaa Salmisen näkemyksestä siinäkin, että hän erottaa toisistaan karikatyyrin ja karikatyyri-potretin. Bjorndahlin uudissana ”karikatyyri-potretti” on se, jota Teuvo Salminen luonnehtii kantaa ottamattomaksi, mutta liioitelluksi näköiskuvaksi. (Bjorndahl 2011.) Paljon pilapiirroksia ja karikatyyrejä tutkinut Marja Ylönen (2001, 21) myöntää myös, että tilannetta esittävää piirrosta voidaan kutsua karikatyyriksi.

Brittiläinen taiteilija Steve Chadburn mieltää karikatyyrin tekemisen ja pilapiirtämisen saman lajin eri taidoiksi. Hyvä pilapiirros on huvittava ja eriskummallinen, mutta karikatyyrin on toimiakseen saavutettava karrikoidun henkilön perusolemus. (Chadburn 2007, 7.) Esimerkiksi sanomalehti Kalevan pilapiirtäjä Jari Elsilä tavoittaa poliitikko Paavo Lipposen yrmeän luonteen erittäin hyvin karikatyyrissään (Kuva 3).

- JA NYT ENNUSTE LOPPUVIIKOLLE. LUVASSA ON KIRISTYVÄÄ KIELTÄMISTÄ, JÄÄTÄVÄÄ TARKENTAMISTA JA LAUHTUVAA MYÖNTÄMISTÄ. VIIKONLOPPUNA ISKEE KORKEAPAINEN ALLA SO WHAT-MYRÄKKÄ.

Kuva 3. Jari Elsilän näkemys Paavo Lipposesta (Kaleva plus 2011)

Tässä kohtaa on täsmennettävä, että karikatyyriä ei voi yksinomaan yhdistää piirtämiseen. Karikatyyri voi olla myös pilamaalaus, -valokuva tai jopa -veistos (Bjorndahl 2011). Opinnäytetyössäni rajaan kuitenkin maalaukset, valokuvat, kaiverukset ja veistokset pilakuvaamisen ulkopuolelle, sillä Marja Ylösen *Pilahistoria* -teoksen (2001, 28) perusteella perinteisin karrikoinnin tapa suomalaisessa lehdistössä on piirtäminen.

2.2 Karikatyyrin keinot

Kun puhutaan pilailusta, on mainittava muutama sana huumorista. Huumori syntyy kahden toisiinsa kuulumattoman, jopa järjettömän asian yhdistämisestä. Kun vastaanottaja yhdistää asiat, hän ratkaisee niiden merkityksen ja ymmärtää huumorin. (Ylönen 2001, 15.) Ylösen mukaan karikatyyri tehoaa parhaiten vastaanottajiinsa kantaaottavuudellaan. Karikatyyrin kriittisyys ja kritiikkittömyys riippuvat vastaanottaja tiedoista, asenteista ja tulkintataidoista. Oikeaa tai väärää tulkintaa ei ole, vaan lukija tekee tul-

kinnan oman maailmankuvansa mukaan. Karikatyyri, kuten luovat viestintämuodot yleensäkin, jättävät tulkinnanvaraa, eikä piirtäjä voi sitä estää. (Ylönen 2001, 15.) To-teaisin kuitenkin, että piirtäjä voi johdatella katsojaa hallitessaan kuvallisen ilmaisun keinot. Nämä seikat tiedostaessaan piirtäjän pohdittavana on, millaisia humoristisia ai-neksia hän kuvaan liittää hauskanäköisten hahmojen lisäksi.

Kuvallinen pila kohteesta saavutetaan liioittelemalla tarkoituksellisesti kohteen mitta-suhteita. Pientä pienennetään ja suurta suurennetaan. (Salminen 2010.) Karikatyyrin keskeinen ajatus on kohteen karaktäärin eli luonteen kuvaaminen esittämällä liioitellusti niitä kohteen ominaisuuksia, joiden arvellaan heijastavan luonnetta. (Korpela 2009.) Kuten esimerkiksi iloluontoisen ihmisen hymyä levitetään kasvojen levyiseksi ja yrme-än henkilön suuta mutristetaan sekä kulmien kurttua syvennetään todellisuutta enem-män.

Brittiläinen pilapiirtäjä Steve Whitaker arvioi ensyklopediassaan (1994, 126), että yksi-selitteistä reseptiä menestyksekkäälle kuvalliselle pilalle ei ole olemassa. Koska huumo-rintajua on monenlaisia, pilapiirtämisessä kohtaa yhtä valtavasti ideoita kuin katsojien tulkintojakin. Vaikka ideoita syntyisi paljonkin, Whitaker antaa kertakäyttölehdistön pilapiirtäjille luvan myös kierrättää ideoita. (Whitaker 1994, 126.) Esimerkiksi *Kalevan* piirtäjä Jari Elsilä on Lähi-idän rauhatonta tilannetta kuvatessaan piirtänyt toistuvasti väsyneen, riutuneen kyyhkysen, jolla on öljypuun oksa nokassaan. Lintu saattaa nousta päättymättömiä portaita rauhaan johtavalla käytävällä tai juosta loputtomasti oravanpyö-rässä. Elsilä kierrättää myös usein teemaa, jossa Venäjää johtaa läheltä katsottuna presi-dentti Dmitri Medvedev, mutta hänen taustallaan häärii aina todellisena johtajana Vla-dimir Putin.

Menestysekäs poliittinen karikatyyri tarvitsee viisi elementtiä, kertoo journalismin tut-kija Christopher H. Sterling (2009, 253). Ne ovat vastaanottava yleisö, kuvia jakava tie-dotusväline, luovan huumorintajun omaava taiteilija, vaikutusvaltainen pilan kohde ja yleisön käsityksen, että kohde on kielteinen (Sterling 2009, 253). Taiteilijan on luotetta-va sinnikkäästi omaan huumorintajuunsa ja pidettävä kiinni tyyllillisestä punaisesta lan-gastaan. Joskus omaperäinen huumori tavoittaa aluksi vähemmistön suosion, kasvaa siitä kulttiasemaan ja lopulta valtavirtaan. (Whitaker 1994, 126.) Koen, että näin on käynyt sarjakuvapiirtäjä Pertti Jarlan *Fingerporille*, jonka tuotanto käsittää hyvin oma-peräisiä visuaalisia vitsejä. Jarla piirtää enimmäkseen omista hahmoistaan, mutta hänen

sarjakuvansa vakiovieraina ovat karikatyyrit Jeesuksesta, Mannerheimista ja Hitleristä (kuvat 4, 5). Pilat hän synnyttää niistä kaksoismerkityksistä, joita karikatyyrien elämään ja maailmaan on liittynyt suhteessa nykypäivään. Jarla kohtelee karikoitaviaan varsin lempeästi, sillä mukana ei ole politiikkaa.

Kuva 4. Pertti Jarlan näkemys Jeesuksesta ennustajalla (Kvaak 2009)

Kuva 5. Mannerheim Pertti Jarlan mukaan (Jarla 2008, 27)

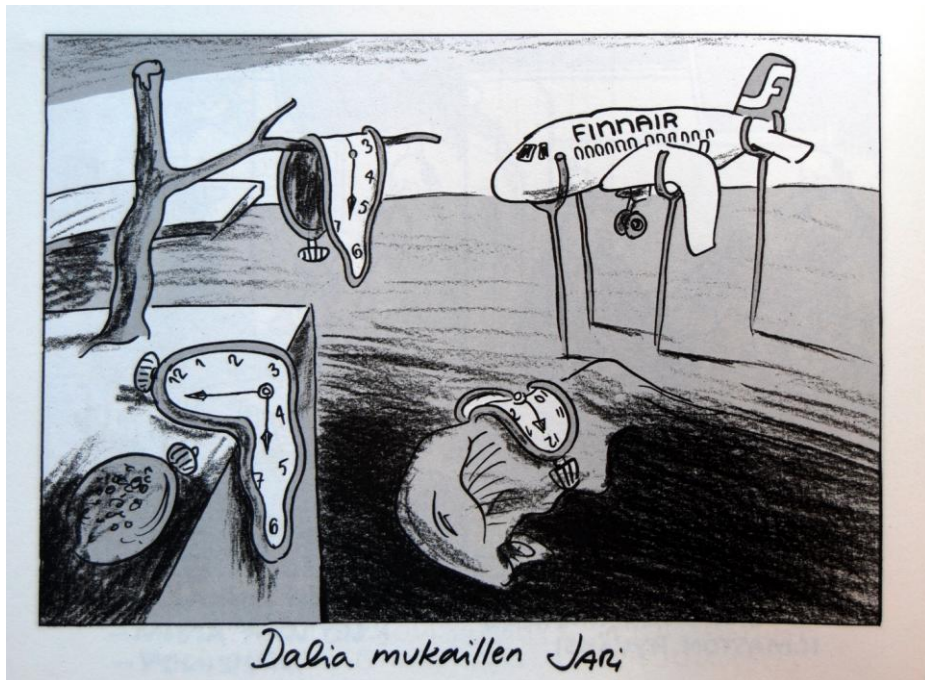
2.3 Karikatyyristä tulee poliittinen

Pilapiirroksia on poliittisia ja ei-poliittisia. Ei-poliittisia pilapiirroksia on esimerkiksi sarjakuvien henkilöhahmoissa. (Wikipedia 2011.) Kuten aiemmin tuli ilmi, karikatyyrejä ja pilakuvia on olemassa ilman yhteiskunnallista kantaaottavuuttakin. Kun pilakuvassa tai pilakuvauksessa eli karikatyyrissä esiintyy tunnistettavasti yhteiskunnallinen päättäjä tai arvojohtaja, kyseessä on poliittinen karikatyyri. (Bjorndahl 2011)

Seuraavaksi selvennän, kuinka karikatyyristä tulee poliittinen. Tapani Huovila kertoo teoksessaan *Toimittaja* (2005, 7) vallan kolmijaosta. Kolme valtiomahtia ovat lainsää-

däntö-, toimeenpano- ja tuomiovalta. Nämä kolme vallankäyttäjää huolehtivat asioista, jotka koskevat yhteiskunnan jäseniä. Tätä asioiden hoitoa kutsutaan politiikaksi. Poliitikkaan kuuluu myös puoluepolitiikka, joka tarkoittaa niitä menettelytapoja, joilla kansanliikkeet ajavat tiettyjen kansanryhmien tai pääomapiirien etuja. (Huovila 2005, 7; Korpela 2009.) *Pienehkö sivistyssanakirja* täsmentää, että politiikka on julkisen yhteisön päätöksentekoon vaikuttamista. Se lisää myös, että sanaa ”politiikka” on alettu käyttämään myös muusta kuin valtion, kunnan tai puolueen päätöksentekoon liittyvistä asioista, esimerkiksi yrityksen toimintapolitiikasta. (Korpela 2009.) Poliittisen karikatyyrin piiriin kuuluvat siis julkisen yhteisön päätöksentekoon vaikuttavat asiat. Myös puoluepolitiikka, eli puolueiden toimintapolitiikka on poliittisen karikatyyrin lähde. Julkiseen, yleiseen ja yhteiseen päätöksentekoon liittyvä, sekä toiminta jonkin pyörittämiseksi kuuluu politiikan tekemiseen. Näin karrikoidun kohteen ei tarvitse olla puoluepolitiikka. Presidentti, yritysjohtaja tai piispa käy myös poliittisen karikatyyrin kohteeksi.

Karikatyristi piirtää neljästä päälähteestä, arvioi Christopher H. Sterling (2009, 253). Yksi on arkipäivän politiikka ja merkittävät toistuvat politiikan alateemat, kuten vaalikampanjat. Toisena ovat kirjallisuuden ja taiteen viittaukset (kuva 6), mytologia ja kansanperinne. Kolmantena tulevat henkilökohtaiset luonteenpiirteet, kuten moraalit, totuudellisuus ja johtamiskyky. Neljäntenä ovat tilannekohtaiset tai ohimenevät aiheet, kuten poliitikon tahdittomat lipsautukset puheessa. (Sterling 2009, 253.)

Kuva 6. Jari Elsilän viittaus Salvador Dalin Muiston pysyvyyteen. (Elsilä 2007, 60)

Mainioita irvailun lähteitä vuonna 2011 olivat Audin myyntijohtajan Esko Kiesin ja Keskon pääjohtajan Matti Halmesmäen naispuheet. Kiesi vertasi naisia autoihin, Halmesmäen väitettiin kutsuneen pääministeri Mari Kiviniemeä kokovartaloministeriksi. Molemmat lausunnot herättivät sekä kiivasta että kevyttä keskustelua. Hyvä karikatyristi käyttää tällaiset tapaukset hyväkseen (kuva 7).

Kuva 7. Henrik Karlssonin Kesko tukee pääjohtajaansa tämän omalla tyylillä (Salamatkustaja 2011)

Itse seurasin keväällä 2011 eduskuntavaalipaneeleita, ja keskusteluista nousi monia hyviä piirrosaiheita. Vihreiden silloinen puheenjohtaja Anni Sinnemäki ei ymmärtänyt perussuomalaisen puheenjohtajan Timo Soinin tunnettua lippalakkivertausta ”omenalle ja melonille ei sovi samankokoinen lippalakki” Soinin verratessa euroalueen epäyhtenäisiä talouksia. Hahmottelin piirroksen, jossa Sinnemäki yrittää asetella lippalakkia tuulimyllylle ja viinirypäleille. Huomattavasti paremmin tehtävässään onnistuu Timo Soini, joka pukee lippalakit melonille ja ydinvoimalalle. Silloista valtiovarainministeriä Jyrki Kataista oli helppo iskeä, kun Iltalehti oli uutisoinut hänen heikosta menestymisestään matematiikassa lukioaikana. (Wikinews 2010.) Kataisen esitettyä kysymyksen, kuvittelevatko opposition edustajat Jutta Urpilainen ja Timo Soini, että heidän tietämyksensä taloudesta on parempi kuin Euroopan parhailla asiantuntijoilla, piirsin valtiovarainministerin todistuksen kanssa keskelle Euroopan talouden rauniota (kuva 8).

Kuva 8. Valtiovarainministeri Jyrki Kataisen köykäinen argumentointi keväällä 2011 (Ojalehto, 2011)

Pilapiirtäminen on oppositiopolitiikkaa. Poliittinen karikatyrismi on erikoistunut epäkoh-tina ja epäoikeudenmukaisuuksina pidettyjen asioiden käsittelyyn. Näitä hän, karikatyy-rille ominaiseen tapaan, esittää liioitellusti. Näin poliittinen karikatyyri paitsi ottaa kan-taa ja kritisoi, mutta saattaa myös kohteen ja tämän edustaman ajatussuunnan nauretta-vaan valoon. Piirros puolustaa omaa maailmankatsomustaan ja sen edustajia nauramalla niille, jotka poikkeavat sen omista ihanteista. (Ylönen 2001, 17; Salminen 2010.)

Toisaalta Ylönen vakuuttaa, ettei poliittisen karikatyyrin tarvitse suhtautua poliitikkoon kielteisesti. Ylönen erottaa karrikoinnissa kaksi aste-eroa; kovan ivan ja pehmeämmän kritikoinnin. Ihailu ja kritiikki eivät sulje toisiaan pois. (Ylönen 2001, 410.) Itse piirsin arvostamastani poliitikosta Paavo Väyrysestä karikatyyrin, jossa hän nousee suuresta ilmapallosta pidellen taivaalle. Maahan jää puoluejohto, joka yrittää repiä Väyrysen ta-kinliepeestä. Ilmapallossa lukee ”presidenttiehdokkuus”. Väyrynen oli hävinnyt puolueen puheenjohtajakilvan ja pudonnut eduskunnasta. Yläilmoihin kohoava ilmapallo edustaa Väyrysen ominaisuutta, jolla hän aina vastoinkäymisistä huolimatta onnistuu nousemaan julkisen keskustelun keskiöön (kuva 9).

Kuva 9. Paavo Väyrynen yllätti keskustan johdon ilmoittautumalla presidenttiehdokkaaksi (Ojala-lehti 2011)

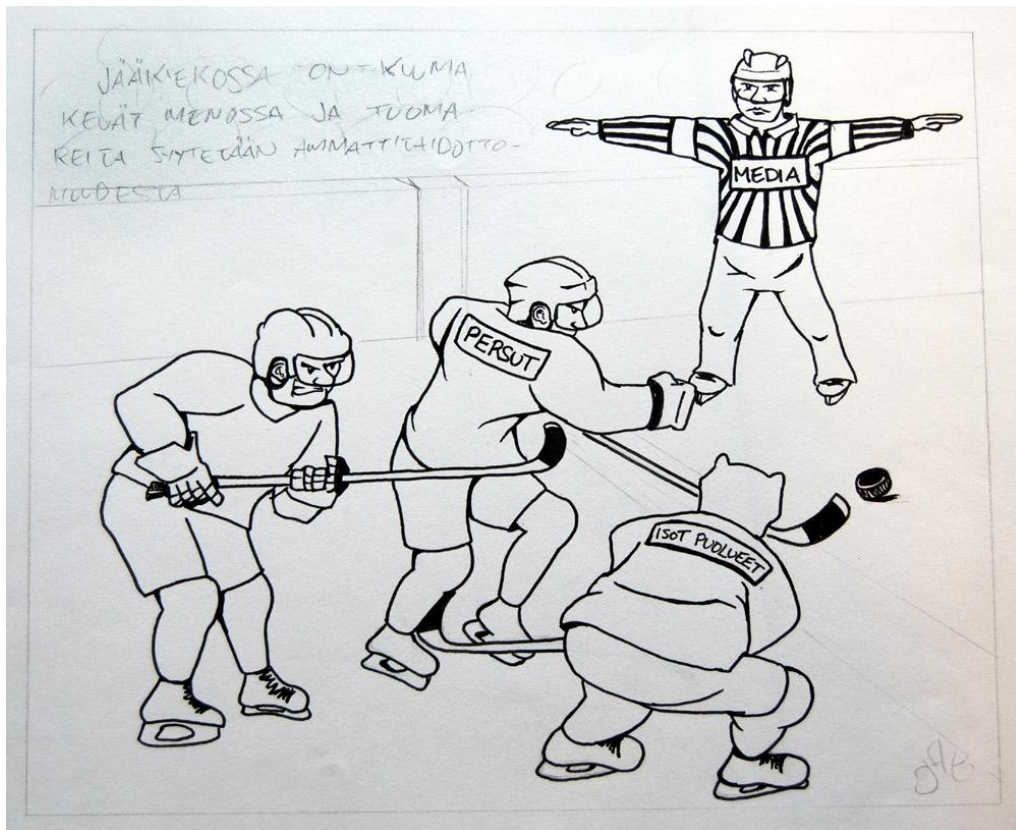
Hyvä piirros ei selittele, vaan luottaa lukijoiden tietämykseen, ja kommentoi sen varassa, tutkija Marja Ylönen (2001, 8.) toteaa. Aina ei riitä, että piirtää aiheen ymmärrettävästi. Joskus menestys riippuu siitä, esitetäänkö piirros tyylillä, joka saavuttaa ajan tunnelman ja viitekehyksen. (Whitaker 1994, 146.) Karikatyristin vihollisina Ylönen pitää mitäänsanomattomia hahmoja, sillä niissä ei ole mitään piirrettävää. Harmaan, persoonattoman ulkonäön omaavat hahmot, joissa ei ole tarttumapintaa, ovat niin ikään vaikeita. (Ylönen 2001, 8.) *Kalevan* pilapiirtäjä Jari Elsilä otti syksyllä 2010 kantaa silloisen ympäristöministerin, Paula Lehtomäen jääviysepäilyihin, mutta piirros aukeni huonosti, sillä Lehtomäki ei ollut kyllin tunnistettava. Elsilä olisi voinut selittää esimerkiksi nimikyltillä tai otsikolla, kenestä kuvassa on kysymys, mutta se olisi luultavasti tehnyt piirroksesta heikomman (kuva 10).

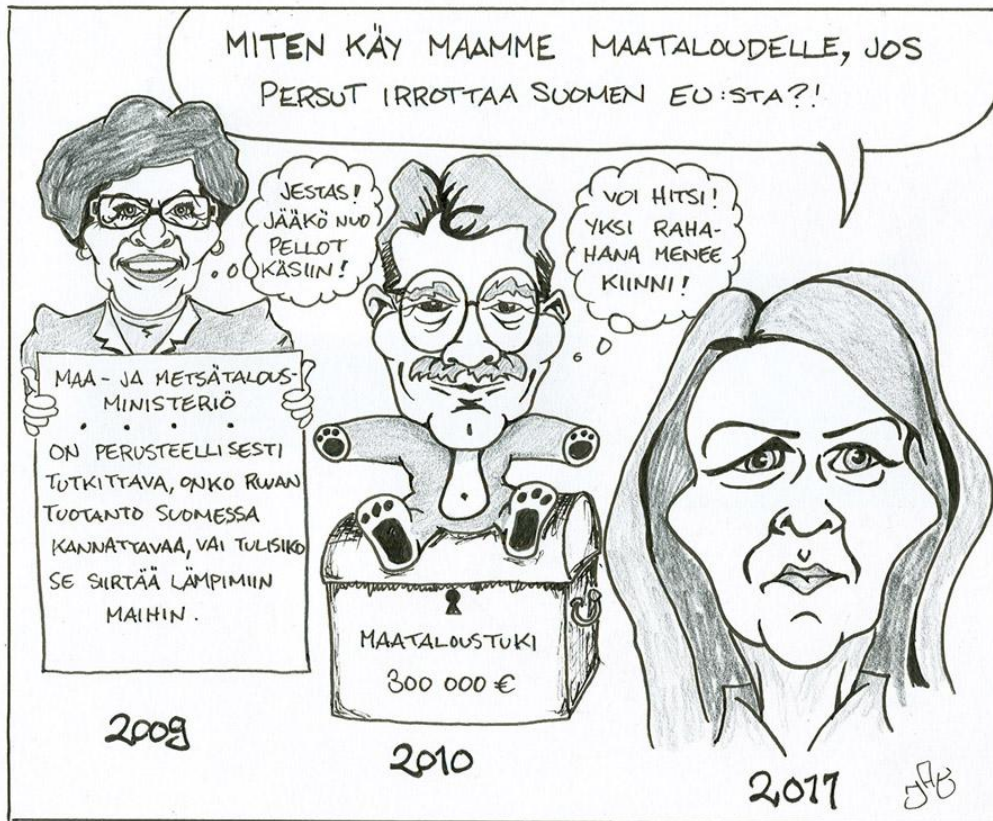
Kuva 10. Jari Elsilän oivallus yhdisti Chilen ja Lehtomäen kaivosonnettomuuden (Kaleva 2010)

Yhteiskunnallinen kuuhunta ja kriisien aika on otollista maaperää poliittiselle karikatyyrille. Pilataide voi hyvin, kun vakiintunut järjestelmä ja yhteiskunnalliset säännöt kyseenalaistetaan. Kantaaottavat taiteilijat tarttuvat ristiriitoihin, joita löytyy yhteiskunnallisesta päätöksenteosta ja puoluepolitiikasta. (Ylönen 2001, 17.) Yhteiskunnallista kuuhuntaa on viime vuodesta alkaen aiheuttanut perussuomalaisten kannatuksen nousu (kuva 11). Pilakuvaston perusteella suurimpia kriisejä ovat olleet yhteisvaluutta euron kriisi ja niihin liittyvät Kreikan ja Portugalin tukipaketit. Molempia ilmiöitä käytin itsekin piirrosteni aiheina.

Kuva 11. Luonnos keväällä 2011 valinneesta perussuomalaiset vastaan muut -asetelmasta (Ojalehto 2011)

Puoluepolitiikasta löydettävä ristiriita oli agraaripuolue keskustan maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttilan tutkimus, jolla kyseenalaistettiin kotimaisen maataloustuotannon kannattavuus. Myöhemmin korvaani särähti keskustan puheenjohtajan ja silloisen pääministerin Mari Kiviniemen huolestunut kommentti, jossa hän syytti perussuomalaisten kannatuksen nousua EU:n maataloustukien leikkaamisesta. Halusin heti piirtää tämän ristiriidan. Mukaan pääsi vielä Björn ”Nalle” Wahlroos edustamaan niitä upporikkaita tilanomistajia, jotka eivät tukea tarvitsisikaan (kuva 12).

Kuva 12. Pidän tärkeänä, että karikatyyrit informoivat, hauskuttavat ja herättävät keskustelua (Ojalehto 2011)

3 KARIKATYYRI MEDIAVAIKUTTAJANA

3.1 Median tehtävät

Tässä luvussa syvennyn karikatyyrin tarkoituksen tarkasteluun. Aluksi kerron median tehtävistä ja siinä valossa pyrin vastaamaan kysymykseen, mihin poliittista karikatyyriä tarvitaan. Kuvailen, millainen mediavaikuttamisen väline poliittinen karikatyyri on. Käytän esimerkkeinä Suomen tunnetuimman pilapiirtäjän, Kari Suomalaisen, historiaan jääneitä teoksia sekä varsin tuoreen Muhammed -pilapiirrostopauksen. Luvun lopussa on katsaus siitä, miten hyvä lehtimiestapa ja journalistin ohjeet neuvovat pilapiirtäjää.

Yleiskielemme vakiintunut sana ”media” on monikollinen latinankielen sana, joka tarkoittaa joukkotiedotusvälineitä tai joukkoviestimiä. Tiedotusvälineet raportoivat aikansa tapahtumat aikansa ihmisille. Tapahtumien ohella tiedotusvälineet kertovat myös ilmiöistä ja henkilöistä. Näin tiedotusvälineiden tehtävä on suorittaa myös valvontaa.

Aikaisemmin mainitsemaani vallan kolmijakoon tehdään nykyään neljäskin jako. Neljäs valtiomahti on media, joka valvoo kolmea muuta valtiomahtia, lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovaltaa. (Huovila 2005, 7.)

Median tehtävät ovat tiedon välittäminen, keskustelun herättäminen, viihdyttäminen ja ilmoitustilan myyminen. Keskustelua herättäessä tiedotusvälineen tulee tuoda esiin vaihtoehtoja yhteiskunnallisten toimintojen päämääristä. Tiedonvälittäjän ja keskustelunherättäjän sivutoimena median on suotavaa tarjota vastaanottajalleen aineistoa, joka saa viihtymään tiedotusvälineen parissa. Viihdyttäjän tehtävä on tullut medialle vastaanottajan vapaa-ajan kilpailuttamisen myötä. (Huovila 2005, 9.) Siten painettujen ja sähköisten lehtien viihteellinen sisältö kuten sarjakuvat ja karikatyyrit houkuttelevat vastaanottajia käyttämään niitä julkaisevia medioita.

Kun tiedotusvälineet antavat tilaa jollekin äänenpainolle julkisessa keskustelussa, se on mediavaikuttamista. Mediavaikuttaminen merkitsee mielipideilmaston muokkausta tiedotusvälineitä käyttämällä. (Huovila 2005, 7.) Poliittinen karikatyyri edustaa median tehtävistä kolmea ensinnä mainituista, toimien kuitenkin vankimmin keskustelun herättäjänä ja viihdyttäjänä. Poliittinen karikatyyri välittää tietoa, mutta ei objektiivista, niin kuin median uutistuotannossa on tarkoitus. Poliittisen karikatyyrin on tarkoitus olla niin pisteliäs, pelkistävä ja yksipuolinen tiedonannossaan, että karikatyyrin aiheesta syntyy

keskustelua. Kuten aiemmin olen todennut, poliittinen karikatyyri on myös huvittava, joten se toimii myös viihdyttäjänä.

3.2 Poliittinen karikatyyri mediavaikuttajana

Sana pilapiirros sellaisena kuin sitä nykyään käytetään, on alun perin yhdistetty enemmän satiirisiin piirustuksiin kuin yksinkertaisen humoristisiin. Satiiri tukeutui lukijan tietämykseen poliittisesta aiheesta, jota taiteilija pyrki liioittelemaan tai kuvaamaan epämairittelevasti. (Whitaker 1994, 134.) Satiirisen piirustuksen suora jälkeläinen on pääkirjoitussivun pilakuva, joka on päivälehdessä tärkeä piirros. Pilapiirtäjän kommentti tärkeään kansalliseen tai ulkomaiseen tapahtumaan täydentää tai myötäilee pääkirjoitusta. Nämä satiiriset pääkirjoituksen jatkeet sisältävät usein suoran karikatyyrin poliitikosta tai muusta aiheeseen liittyvästä henkilöstä, jota on tehty tunnetuksi pääkirjoituksessa tai uutisvirrassa. (Whitaker 1994, 134.) Kun pilapiirros esiintyy näin keskeisellä paikalla, piirtäjän pitää huomioida lehden poliittinen linja. Poliittinen linja voi olla ristiriidassa piirtäjän oman maailmankatsomuksen kanssa, mutta tästä huolimatta piirtäjän on suotavaa välttää konflikteja lehden kannan ja karikatyyrinsä kanssa. Tästä on hyvänä esimerkkinä poliittinen karikatyyristi Kari Suomalainen, jonka vaiheisiin palaan myöhemmin.

Karikatyyristi, voidaan sanoa myös piirtävä toimittaja, on toimitustyössä hyvin samankaltaisessa asemassa kuin kirjoittavakin toimittaja. Whitakerin mukaan pilapiirtäjän on pysyttävä tiukasti ajassa kiinni kuten kirjoittavan toimittajan. Pilapiirtäjän on opittava piirtämään uutisen kohde nopeasti. Yhtä nopeasti suosikistaan on luovuttava, jos uutispäivän aikana tapahtuu jotain sellaista, joka muuttaa hyvin hiotun piirroksen vanhentuneeksi. (Whitaker 1994, 146.) Nopeus ja riippumattomuus ovat pilapiirtäjälle tärkeitä ominaisuuksia. On pystyttävä kääntämään päivän puheenaihe pikaisesti humoristiseen asentoon ja kyettävä nauramaan joka suuntaan (kuva 13). (Karjalainen 1999.)

Kuva 13. Yhtenä päivänä perussuomalaisia voi puolustaa, toisena kritikoida (Ojalehto 2011)

Aivan kuten kirjoittavat toimittajat voivat olla subjektiivisissa kirjoituksissaan kuivan analyttisiä, viiltävän kriittisiä tai lempeän humoristisia, on piirtäviä toimittajia samalla tavalla laidasta laitaan. Mitään sääntöä karrikoinnin aste-eroille ei ole olemassa. Joku voi käsitellä vastapuoltaan tylymmin kuin joku toinen. (Ylönen 2001, 19.)

Aiemmin mainitsin median valvontaan liittyvän tehtävän. Se koskettaa läheisesti poliittista karikatyyriä. Poliittinen karikatyyri on nopea erittely aikansa tapahtumasta tai ilmiöstä. Se tuo esille yhteiskunnallisia ristiriitoja sekä ristiriitaisuuksia poliitikkojen toiminnassa ja paljastaa niiden ytimen. (Ylönen 2001, 19.) Samalla kun karikatyyri tiedottaa ilmiöstä, se ottaa kantaa ja herättää keskustelua ilmiön epäoikeudenmukaisuudesta tai naurettavuudesta. Kärkevää kannanottoa ei pilata kaunistelevilla selityksillä ja laajoilla perusteluilla. Karikatyyrissä voidaan ilmaista sekin, mitä muuten pidetään sopimattomana. (Ylönen 2001, 19.)

Poliittiset pilapiirtäjät ovat olleet elintärkeä osa julkista keskustelua, arvioi tutkija Christopher H. Sterling. Taiteellisten taitojen, sanallisen liioittelun ja purevan huumorin yhdistelmä on luonut piirtäjille pitkän perinteen valtaapitävien kyseenalaistajina. Karikatyy-

ristit ovat piirtämällä kiinnittäneet massojen huomion korruption ja korostaneet yhteiskunnan epäkohtia. Vastauksena tälle heidän näkemyksiään on vähätelty ja heitä on yritetty jollain tavoin vaientaa valtaapitävien toimesta. (Sterling 2009, 253.) Tähän aiheeseen palaan seuraavassa alaluvussa, joka käsittelee tunnettua pilapiirtäjää, Kari Suomalaista.

3.3 Kiistelty Kari Suomalainen

Kari Suomalainen lienee Suomen tunnetuin pilapiirtäjä. Suomalainen sivalsi kynällään Helsingin Sanomissa päivittäin vuosina 1951–1991, jonka jälkeen hän taiteili karikatyyrejiään vielä muutaman vuoden ajan useisiin maakuntalehtiin ympäri Suomen. Nimi-merkki Kari piirsi pitkän uransa aikana paljon muutakin kuin karikatyyrejä, mutta keskityn tässä vain hänen poliittisiin kannanottoihinsa.

Kuten aiemmin totesin, poliittiset pilapiirtäjät ovat pitäneet hengissä julkista keskustelua (Sterling 2009, 253). Ennen kaikkea siinä roolissa toimi Kari Suomalainen. Hän oli valtaapitävien kyseenalaistaja ja korosti erityisesti sisä- ja ulkopoliittisia epäkohtia tuona sananvapaudellisesti vaikeana aikana. Suomettumisen aikaan uutisosastot pystyttiin pitämään hiljaisina, mutta Karin piirustusosastolle oli kovaotteisen presidentti Kekkonen annettava periksi. Kari saavutti kansan arvostuksen piikittelemällä valtaapitäviä idän-suhteista, siinä missä muu lehdistö niistä vaikenä. (Karjalainen, 1999.) Helsingin Sanomissa päivän puheenaiheita ja politiikkaa kommentoidessaan Kari oli niin näkyvällä paikalla, ettei samaan ole yltänyt yksikään toinen pilapiirtäjä Euroopassa. (Kari Suomalainen 1999, 1.) Näkyvyydestä ja kainostelemattomasta kritiikistä on seurauksensa. Kuten Sterling (2009, 253) totesi aiemmin, karikatyyristien näkemyksiä on vähätelty ja heitä on yritetty vaientaa. Niin kävi Kekkonen ajan Suomessa Karillekin.

Suomalaiset poliitikot väittivät 50-luvulla Karin vaarantavan piirroksillaan Suomen ulkopoliittikan (Porvali 1999, 77). Kohua hän onnistui aiheuttamaan kansainvälisesti yöpakkasiksi kutsutun ulkopoliittikan kriisin aikana vuonna 1956, osallistuttuaan Lontoon pilapiirrosnäyttelyyn. Kari piirsi näyttelyyn mukaelman Ilja Repinin maalauksesta Volgan lautturit. Mukaelmassa Neuvostoliiton vasallivaltiot ovat lautan väsyneitä ja repaleisia vetäjiä, ja lautan kyydissä oleva Neuvostoliiton johtaja Nikita Hruštšev käskee länsimaiden johtajien häpeämään imperialismiaan (kuva 14).

Kuva 14. Kari Suomalaisen mukaelma Ilja Repinin Volgan lauttureista (Yle 2008)

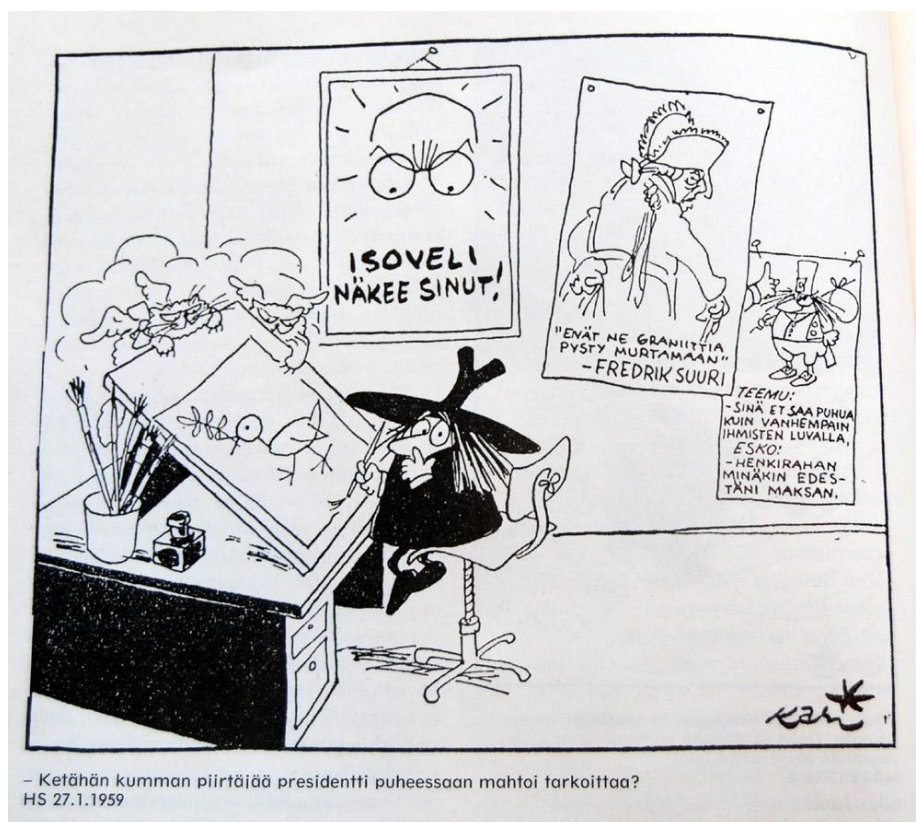
Kari sai Volgan lautturit -mukaelmastaan Yhdysvaltain pilapiirtäjähdistyksen National Cartoonists Society'n Reuben -palkinnon. Palkinnon myöntämisperusteissa mainittiin suuren rohkeuden osoittaminen kannanotossa naapurimaan politiikkaan. (Karjalainen 1999.) Reuben -palkinto vastasi piirtäjien keskuudessa elokuva-alan Oscareita (Porvali 1994, 79). Itä-Euroopan pakolaisjärjestöt innostuivat teoksesta ja olisivat halunneet Kari'n piirroksen talon kokoisena YK:n päämajan viereen. Ulkoministeri Johannes Virolainen ja presidentti Kekkonenkin hermostuivat aikeesta. Kuultuaan reaktioista kotimaassa Kari päätti itse kieltää piirroksensa käytön. (Porvali 1999, 80.)

Porkkalan palauttamisen kymmenvuotisjuhlien aikaan, vuonna 1966, Kari sivalsi taas kovaa. Hän piirsi sarjakuvan pienestä pojasta, joka syö porkkanaa. Paikalle tulee isompi poika, joka sieppaa porkkanan pienemmän kädestä ja alkaa syödä sitä. Sitten hän huomaa, ettei välitä siitä, sillä hän on syönyt jo mahan täyteen karjalanpiirakkia. Pieni poika ilahtuu ja muistelee isoa poikaa lämmöllä vielä kymmenen vuoden päästäkin. Neuvostoliitossa oivallettiin heti, mitä piirroksella tarkoitettiin. Neuvostoliitosta kanneltiin ulkoministeri Ahti Karjalaiselle, että piirros ei ollut ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimuksen mukainen. Karjalainen marssi Helsingin Sanomien päätoimittajan Teo Mertasen puheille esittämään paheksuntansa. (Porvali 1999, 80 & Ylönen 1998, 54.)

Yöpakkaskriisin aikaan Kekkonen joutui lämmittämään Suomen suhteita Neuvostoliittoon varoittamalla puheessaan, että neuvostoliittolaiset eivät katso suopeasti suomalaisiin pakinoitsijoihin ja piirtäjiin. Hän totesi, että neuvostoliittolaiset eivät suhtaudu suomalaiseen huumoriin samoin kuin Fredrik Suuri oli suhtautunut, kun hänen armei-

jaansa arvosteltiin: Ei tuollaisesta puheesta kannata suuttua, eivät he graniittia pysty murtamaan. Kari vastasi puheeseen piirtämällä omakuvansa, hattupäisen ukon, työpöydän äärellä ihmettelemässä teennäisen viattomana, että ketä piirtäjää presidentti mahtoi tarkoittaa (kuva 15). (Porvali 1999, 81–82; Ylönen 1998, 55–57.)

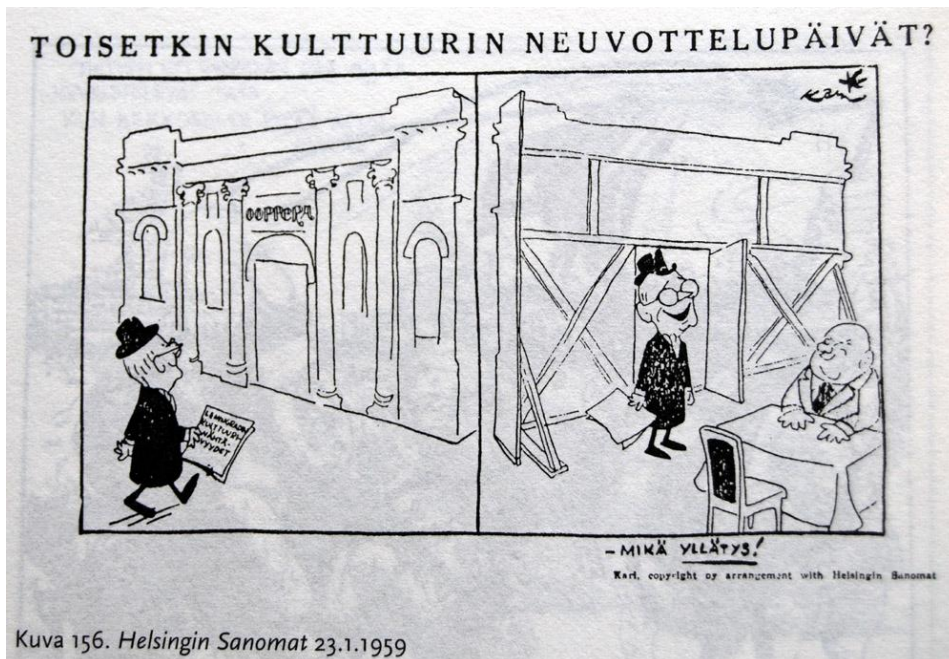

Kuva 15. Kari Suomalainen kävi jatkuvaa vuoropuhelua valtaapitävien kanssa (Ylönen 1998, 56)

Pilapiirroksia pidetään usein kertakäyttökomentteina ja vain muutama niistä elää kauemmin kuin itse asiayhteys. Jos pilapiirtäjä saa viestin ja kuvallisen ilmaisun tiivistettyä juuri oikein, pilapiirros voi muodostaa ikimuistoisen tapahtuman ikonin. (Whitaker 1994, 134.) Malliesimerkkinä tällaisesta pidän Kari Suomalaisen paria suomettumisaiheista piirrosta, jotka ovat muodostuneet osuviksi aikansa kuviksi. Toisessa presidentti Urho Kekkonen kävelee tiellä kohti Moskovaa. Tie on niin käytetty, että vain Kekkosen yläruumis näkyy tien syvästä urasta (kuva 16). Toinen liittyy yöpakkaskriisin loppuratkaisuun. Kekkonen on turistina menossa Pietarissa sijaitsevaan teatteriin, mutta kun hän astuu sisään, teatterin julkisivu paljastuu vain kulissiksi, ja Neuvostoliiton johtaja Nikita Hruštšev odottaa häntä lounaalle (kuva 17).

Kuva 16. Urho Kekkonen ja Kalevi Sorsa matkalla kysymään neuvoa (Ylönen 1998, 57)

Kuva 156. Helsingin Sanomat 23.1.1959

Kuva 17. Kari saattoi kuvin ilmaista asioita, joita tekstinä ei olisi julkaistu (Ylönen 2001, 297)

Kuten Ylönen toteaa teoksessaan *Pilahistoria*, kärkevä kannanotto esitetään sellaisenaan ilman kaunisteluja ja laajoja perusteluja. Karikatyyrissä voidaan todeta myös epäkorrekteja asioita. (Ylönen 2001, 19.) Tämä näkyy Karin viimeisimmissä Helsingin Sanomien piirroksissa. Kari näet upotti kynänsä kärjen pakolaispolitiikan herkkään nahkaan 80- ja 90-luvuilla. Helsingin Sanomien vastaava päätoimittaja Heikki Tikkanen ehdotti Karille 80-luvun puolivälissä, että aiheet, kuten pakolaiset ja mustat, jätetään syrjään. Tämä ehdotus rikkoi miesten välit. Tikkanen katsoo, että muukalaispelko sai Karista yliotteen. (Astikainen 1999.)

Kari Suomalaisella ei ollut sitoumuksia, vaan hän edusti kaupunkilaiskonservatiivin tervettä järkeä. Hänen piirroksiinsa lukijat pystyivät samaistumaan puoluerajoitta. 1980–1990-lukujen taitteessa Karin konservatiivinen suhtautuminen yhden asian liikkeitä ja pakolaisia kohtaan kävi kuitenkin kiusalliseksi. (Astikainen 1999.) Kari piirsi tuohon aikaan lukuisia pakolaispolitiikkaa ja kehitysapua kritisoivia kuvia. Pakolaisaiheisista piirroksista valitettiin jopa oikeusministeriöön. Pyrittiin selvittämään, loukkasivatko ne painovapauslakia. Mitään muuta ei seurannut, kuin Karin irvailua. Hän piirsi kuvan, jossa hänet tuomitaan elinkautiseen mielipidevankeuteen. (Porvali 1999, 149.) Eräänä päivänä kävi kuitenkin niin, että Helsingin Sanomien päätoimittajan Janne Virkkusen mitta täyttyi, ja hän kieltäytyi julkaisemasta Karin piirrosta, jossa joukko somaleja nauraa poliiseille näiden tiedustellessa viisumia (kuva 18).

Kuva 18. Karin pakolaiskritiikki kiihtyi 1990-luvulle mentäessä ja tämä oli päätoimittajalle viimeinen pisara (Ylönen 1998, 22)

Karin mukaan hänellä oli piirroksilleen kansan tuki. Astikaisen mukaan osa Karin piirroksista koettiin puolestaan kulttuuripiireissä kiusallisen vanhoillisina.

Kalevan entinen päätoimittaja Risto Uimonen näkee Helsingin Sanomat hyvin liberaalina painotuotteena. Hän kehottaa lehdistöä ja karikatyristejä kuuntelemaan lukijoitaan. Hyvä sanomalehti ei toimi ilmatiiviissä tilassa, erillään lukijoidensa arjesta (Uimonen 2007, 60). Tässä valossa tarkasteltuna Virkkusen suorittama hyllytys vaikuttaa huonosti harkitulta. Virkkusen mukaan hyllyttäminen ei johtunut itse aiheesta, vaan samaan aiheen toistumisesta liian usein lyhyen ajan sisällä. Tähän Kari, joka oli tottunut saamaan piirroksensa lehteen, totesi, että ellei Helsingin Sanomat julkaise, vapaa lehdistö julkaise. Hän katsoi piirtävänsä kansan tuella eikä alistunut määrälläväksi, vaan erosi. Kävi

niin kuin Kari oletti; muille lehdille piirros kelpasi. (Porvali 1994, 153 & Ylönen 1999, 22.)

Eronjälkeisessä piirroksessa hän selitti eroaan lainaten presidentti Paasikiveä: ”en ole kovin seurallinen tyyppi. Olen mieluummin yksin oikeassa kuin lauman kanssa väärässä”. (Astikainen 1999.) Sopii olettaa, että Helsingin Sanomien lukijat jäivät Karia kaipaamaan. Jo aiemmin lehden toimitukseen oli lähetetty vetoavia kirjeitä, kun oli pelätty Karin jäävän eläkkeelle. Kirjeissä pyydettiin, että Kari jatkaisi vielä, muuten Suomesta loppuu nauru (Porvali 1999, 140).

Karin vaikutukset suomalaiseen pilapiirtämiseen ovat myös huomattavat. Hän loi unohdettomia hahmoja ja puoluehenkilöitymiä, joita muutkin piirtäjät lainasivat. Hallitusta ja valtiovaltaa edusti tukevassa kunnossa oleva frakkipukeinen mies, jolla oli silinteri päässä. Veronmaksaja oli laiha mies, jolla oli repaleiset vaatteet. Puolueista keskustaa edusti saapasjalkainen liiviin pukeutunut isäntämies. SDP oli laiha pitkä mies pukeutuneena haalariin. Äärimmäisen vasemmiston Kari piirsi pieneksi, lihavaksi ja repaleiseksi ukoksi, jolla oli rusottava nenä. Kokoomus henkilöityi lihavaksi mustapukuiseksi papiksi lipereineen, jolla oli lisäksi kypärä päässä. (Porvali 1999, 190–191.) Kari teki Urho Kekkosen kaljusta, Mauno Koiviston hiustöyhdestä ja Kalevi Sorsan solmiosta niin syvälle lukijoiden mieliin iskostuneet ikonit, ettei hänen tarvinnut hahmoista muuta piirtääkään kun ne jo tunnistettiin (Astikainen 1999).

3.4 Karikatyyrit profeetta Muhammedista

Tuorein osoitus karikatyyrin vaikuttavuudesta ja keskustelua nostattavasta voimasta on Muhammed -pilapiirrosmekkala 2000-luvun puolivälissä. Voisi kuvitella, ettei satoja vuosia sitten edesmenneen arabijohtajan kuvaamisessa olisi mitään poliittista, mutta kuten saamme huomata, karikatyyrien julkaisu oli erittäin poliittinen teko.

Tanskalainen sanomalehti *Jyllands Posten* julkaisi syyskuussa 2005 12 pilapiirrosta Islamin tärkeimmästä profeetasta, Muhammedista. Islamin toinen ja isompi pääsuuntaus, sunnalaisuus, suhtautuu kielteisesti pyhien henkilöiden kuvaamiseen, pilailusta puhumattakaan. Moni muslimi, niin Tanskassa kuin muuallakin maailmassa koki Muhammed -karikatyyrit loukkaavina. Pahennus poiki Lähi-idässä väkivaltaisia mielenosoituk-

sia, tanskalaisten tuotteiden ostoboikotteja sekä pommi- ja tappouhkauksia suurlähetystöihin ja toimituksiin. Tanskalainen pilapiirtäjä Kurt Westergaard, samoin kuin ruotsalainen Lars Vilks joutuivat muslimiaktivistien hyökkäysten kohteeksi. (Wikipedia 2011) Länsimaissa vastattiin islamilaisen maailman kuohuntaan julkaisemalla lisää sekä entisiä että uusia Muhammed -piirroksia. Muhammed nosti levottomuuksien myötä kiivaan ja pitkän keskustelun sananvapaudesta ja uskonrauhasta.

Laineet löivät Suomessakin. Helmikuussa 2006 oululainen sarjakuvapiirtäjä Ville Ranta otti osaa Muhammed -kohuun piirtämällä tapauksesta sarjakuvan. Kulttuurilehti *Kaltiossa* julkaistussa sarjakuvassa piirtäjä itse esiintyy mielipiteiden vaihdossa Muhammedin kanssa. Kaltion johtokunta pyysi lehden päätoimittajaa poistamaan sarjakuvan lehden Internet-sivuilta. Päätoimittaja ei siihen suostunut ja niinpä hänet irtisanottiin ja Internet-sivut suljettiin määräajaksi. (Wikipedia 2011.)

Seuraavassa teen katsauksen pilapiirrosdebatin eri osapuolten näkökulmiin. Tarkoituksenani on valottaa karikatyyristin osallisuutta ilmaisunvapauskeskusteluun, ja harkintaan, mitä kannattaa piirtää ja onko jotain, mitä jättää piirtämättä. Taiteilija Ville Rannan (2007, 65) mielestä Muhammedin saa piirtää, eikä piirtämisestä pidä loukkaantua. Kunnan Muhammedia ei käy piirtämässä Moskeijan seinään, profeetan piirtäminen ei ole uskonrauhan rikkomista. Ranta näkee Muhammedin piirtämisen uskonnon kritisoimisena, jonka pitää olla demokratiassa mahdollista. Karikatyyrit ovat länsimaisessa kulttuurissa yksi kritiikin esittämisen ja keskustelun muoto, eikä täällä tarvitse kunnioittaa minkään tietyn ryhmän perinteitä. Rannalle sananvapaus on ehdoton vapaus ja oikeus, jonka käyttäjä määrittelee itse sille rajat. Jokainen, joka käyttää sananvapautta, vetää itse rajan uskontojen ja perinteiden kunnioittamisen ja niiden noudattamisen välille (Ranta 2007, 65–66).

Tutkija Saara Yousfi (2007, 61–62) pitää Muhammedin kuvaamista tarpeettomana. Muhammedin harteille ei voida säilyttää arabimaiden yhteiskunnallisia ongelmia ja niiden lieveilmiöitä. Muhammed oli ja on muslimeille esimerkki siitä, kuinka kaukana pahasta luonteesta olevainen voi olla. Maallistuneiden eurooppalaisten on vaikea käsittää muslimien ajatusta, että kaikki Jumalan profeetat ovat muita ihmisiä parempia ja kauniimpia, eikä mikään kuvaus yllä riittävän lähelle. Siksi muslimit eivät kuvaa profeettojaan, puhumattakaan loukkaavasta kuvaamisesta. Muslimiasiantuntijan lausunnosta saa käsityksen, etteivät piirtäjät olleet edes tutustuneet kohteeseensa Muhammediin. Yousfi kui-

tenkin arvostaa sananvapautta. Hänen mukaansa se takaa tiedon kulun ja tieteen kehityksen. Sitä ei tule silti käyttää ihmisten tai profeettojen mustamaalaamiseen. Sananvapaus ei voi Yousfin mielestä olla ehdoton. Uskonrauhan rikkominen on säännös, joka rajoittaa sananvapautta, mutta se ei estä demokratian toteutumista (Yousfi 2007, 62).

Yousfin puolesta on oltava samaa mieltä siinä, että *Jyllands Postenissa* julkaistut karikatyyrit olivat enemmänkin ilkeämielistä uskonnon pilkkaa kuin pohdiskelevaa arabikulttuurin tai islamin kritikointia. Valtava määrä eri piirtäjien yksinkertaisia karikatyyrejä Muhammedista suuressa päivälehdessä painettuna luo lukijoihin voimakkaan muslimivastaisen ilmapiirin. Esimerkiksi ratkaisu piirtää Muhammedin turbaani pommin näköiseksi on äärimmäisen helppo ja osoittaa piirtäjän asiantuntemattomuuden. Sen on helppo kuvitella olevan loukkaus rauhanomaisia tanskalaisia muslimeja kohtaan. Pommi-iskujen yhdistäminen vaikkapa siirtomaahistoriaan, amerikkalaiseen miehitykseen tai muslimivastaisuuteen kuvastaisi piirtäjän perehtyneisyyttä käsittelemäänsä ongelmaan. Itse en piirtäisi pilkkaavaa piirrosta vain siksi, että minulla on siihen sananvapauden käyttäjänä oikeus. Yhtään korruptoitunutta poliitikkoa ei saada satimeen julkaisemalla islamia halventavia kuvia. Poliittisen karikatyyrin piirtäminen lähtee omalla kohdallani siitä, että joku poliitikko on toiminut tai aikoo toimia arveluttavalla tavalla, eikä siitä, että henkilö sinänsä on henkilökohtaisen antipatiani kohde.

Sanomalehtien päätoimittajat näkivät Muhammed -tapauksen seuraavalla tavalla. Esitellen kahden päätoimittajan kannan; Heikki Tuomi-Nikulan, joka toimi *Lapin Kansassa* ja Risto Uimosen, joka tuolloin johti *Kalevaa*. *Lapin Kansa* julkaisi Nikulan mukaan erehdyksessä Muhammed -kuvia, *Kaleva* ei julkaissut lainkaan. Tuomi-Nikula (2007, 58.) harmittelee kuvien julkaisua. Julkaisusta on tehty sananvapauskysymys. Tuomi-Nikula kokee itsensä yksinkertaiseksi mieheksi, eikä ymmärrä, miten kyseessä voi olla sananvapausasia. Hän näkee kuvien julkaisemisen ja islamilaisen maailman kritisoimisen kahdeksi eri asiaksi. Kuvien julkaiseminen oli provokaatio. Julkaisemista käytettiin häikäilemättä poliittisiin tarkoituksiin. Sananvapaudesta hän tahtoo sanoa, että siitä on tullut osa markkinoita, joissa arvoilla ei ole merkitystä, mutta rahalla ja sensaatiohakuisuudella on. (Tuomi-Nikula 2007, 58.) Uimonen perustelee kuvien julkaisematta jättämistä sillä, että pilakuvat oli tehty tanskalaiseen todellisuuteen ja ne olivat tietoisien tökeröjä (Uimonen 2007, 59). Kaikki viisaus ei asu toimituksissa, siksi *Kaleva* ei lähtenyt ristiretkelle sananvapauden puolesta (Uimonen 2007, 60).

Tiedotusopin professori Risto Kunelius näkee sananvapauden ehdottomana arvona. Piirrosten julkaisun puolustaminen sananvapaudella on nerokasta siinä mielessä, että se työntää syrjään kysymyksen julkaisumotiiveista. Julkaisijalla voi olla poliittisia tai uskonnollisia vaikuttimia, mutta silti kyse on sananvapaudesta. Sananvapauden toteutuminen edellyttää, että piirtävällä tai kirjoittavalla toimittajalla on poliittisia pyrkimyksiä. Pyrkimykset panevat ilmaisemaan, ja ilmaisun on oltava vapaata. (Kunelius 2007, 22–23.)

3.5 Piirtävä toimittaja ja hyvä lehtimiestapa

Poliittista karikatyyriä itseään on kritisoitu Muhammed -keskustelun ulkopuolellakin; toisaalta sen säälimättömästä tavasta kuvata ihmiskasvot, mutta toisaalta valtaapitävien taholta. Jälkimmäisten kritiikki on kertonut siitä, että poliittinen karikatyyri on onnistunut tehtävässään.

Entinen Yhdysvaltain korkeimman oikeuden tuomari, hyvin konservatiivinen William Rehnquist moittii elämäkerrassaan poliittista karikatyyriä pahamaineiseksi. Poliittisen karikatyyrin tai pilakuvan pahamaineisuus perustuu niiden tapaan hyödyntää ikäviä fyysisiä ominaisuuksia tai kiusallista poliittista tapahtumaa. Hyödyntäminen on usein laskelmoitua, kuvan kohteen tunteiden vahingoittamista. Pilapiirtäjän taide ei useinkaan ole perusteltua tai puolueetonta, vaan viiltävää ja yksipuolista. Poliittinen pilakuva hyökkää aseinaan iva, pilkka ja satiiri. (Bradley 2006, 23.)

Piirtäjä tai toimittaja tarvitsee rohkeutta tai peräti säälimättömyyttä tullakseen pilapiirtäjäksi, arvioi Steve Whitaker (1994, 146). Hänen mukaansa piirtäjän pitää olla taipuvainen armottomaan tyytymättömyyteen ja oppia katsomaan suurennuslasilla kohteen piirteitä. Pilapiirros on usein epäystävällinen näkymä. Piirteet, joita korostetaan, ovat usein kohteelle arkoja asioita. Objektiivisuus on välttämätöntä, mutta piirtäjän on sovellettava sitä monipuolisesti. (Whitaker 1994, 146) Minusta asia on päinvastoin; poliittisessa karikatyyrissä on oltava nimenomaan subjektiivinen, onhan se mielipidemuokkauksen väline. Monipuolisuus merkitsee Kari Suomalaisen tapaa nauraa joka suuntaan, josta mainitsin aiemmin. Myös tutkija Marja Ylönen mainitsi samasta asiasta aiemmin; kärkevää kannanottoa ei pilata kaunisteluilla eikä selityksillä.

The Guardian -lehden toimittaja Chris Elliott ilmaisee kohtuullisuuden rajat paremmin kuvaannollisesti. Pilapiirtäjillä ja karikatyristeillä on samalla lailla toimiva suhde aiheeseensa kuin ammattilaisnyrkkeilijällä on vastustajaan: he voivat voittaa tyrmäyksellä, mutta hanskoja on pidettävä ja sääntöjä noudatettava. Ketään ei saa vahingoittaa vakavasti. Hyökkäävä oikea koukku on sallittu, mutta ei vyön alle. (Elliott 2011)

Tapani Huovila antaa ymmärtää teoksessaan *Toimittaja*, että myös pilapiirtäjää koskevat hyvä lehtimiestapa ja journalistin ohjeet. Vuonna 2005 päivitettyjen Journalistin ohjeiden johdannon toisena kohtana sanotaan ohjeiden koskevan kaikkea journalistista työtä. (Huovila 2005, 174). Kohdassa 26. sanotaan: ”Etnistä alkuperää, kansallisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, vakaumusta tai näihin verrattavaa ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti”. (Huovila 2005, 175.) Lisäksi Toimittajan huoneentaulussa muistutetaan: ”Vältä aiheetonta yleistämistä, muista myös sanojen ja kuvien vastuu”. (Huovila 2005, 45.)

Piirtäjä Ville Ranta (2007, 67.) pitää monia julkaistuja Muhammed-kuvia hyvinä ja julkaisukelpoisina, mutta hänen mielestään asialle ja keskustelulle ei ollut eduksi, että niitä julkaistiin valtava joukko ja otsikolla ”Muhammedin kasvot”. Sanomalehti *Kalevassa* Muhammed piirroksia pidettiin tökeröinä, eikä niitä siksi julkaistu (Uimonen 2007, 59). Julkisen sanan neuvoston silloisen puheenjohtajan Kalevi Kivistön mukaan *Helsingin Sanomat* olisi rikkonut hyvää journalistista tapaa vastaan, mikäli se olisi julkaissut *Jyllands Postenin* Muhammed-karikatyyrit (Wikipedia 2011). *Helsingin Sanomat* ei julkaissut karikatyyrejä. Sen sijaan *Helsingin Sanomat* julkaisi kohua uutisoidessaan kuvan saksalaisesta lehtikioskista, jossa oli myytävänä lehti, jonka kannessa oli yksi Muhammed-karikatyyri (Virkkunen 2007, 56).

Käytän kahta esimerkkiä kuvailemaan sitä aluetta, jolle hyvä lehtimiestapa rajoittuu pilapiirrosten osalta. Median oman itsesääntelyelimen Julkisen sanan neuvoston Internet-sivuilta löytyy kaksi kantelua liittyen piirroksiin, jotka käsittelevät uutistapahtumaa kuvitettuna satiirin keinoin. Toinen kanteluista sai langettavan, toinen vapauttavan päätöksen.

Hyvinkäälehdessä kerrottiin kesällä 2003 kuolleesta miehestä, joka oli löytynyt tieltä makaamasta. Lehden jatkojutuissa kerrottiin, että mies oli todennäköisesti kaatunut ja lyönyt päänsä, ja tien kohta on todettu päihtyneille vaaralliseksi, ja vaaralliselle tien-

kohdalle halutaan korjaus. Muutaman päivän kuluttua lehti julkaisi piirroksen, jossa poliisi saattoi humalaista miestä ravintolasta. Piirroksen tekstinä oli aiemman jutun otsikko ”Humalaisille petolliseen paikkaan jalkakäytävälle halutaan korjaus”. Tapaturman uhrin nimeä ei mainittu kirjoituksissa eikä piirroksessa. Vainajan omaiset kantelivat uutisoinnista ja pilapiirroksesta, sillä heidän mielestään ne leimasivat vainajan humalassa kompuroijaksi. Lehden päätoimittaja kiisti yhteyden piirroksen päihtyneen henkilön ja vainajan välillä. Piirtäjän mukaan piirroksen lähtökohta oli vaarallinen tienkohta, eikä piirtäjä ollut tuntenut vainajaa vaan piirroksessa oli kuvattu yksi piirtäjän tutuista vakiohahmoista. Julkisen sanan neuvosto antoi kuitenkin langettavan päätöksen. Neuvosto perusteli päätöstään sillä, että kuolemaan johtaneita tapaturmia käsiteltäessä yksilön suojan noudattaminen korostuu. Hyvä journalistinen tapa velvoittaa osoittamaan hienotunteisuutta vainajan läheisiä kohtaan. Yksilön suoja koskevat periaatteet on otettava huomioon kuvitteellistakin esitystapaa käytettäessä. Neuvoston näkemyksen mukaan jatkojuttu oli vihjaileva ja uhrin omaisia loukkaava. Pilapiirros lisäsi omaisten kärsimystä. Piirroksen hahmo oli fiktiivinen, mutta sen teksti ja yksityiskohdat yhdistivät piirroksen tapaturmaan. Näillä perusteluilla neuvosto antoi hyvinkääläislehdelle huomautuksen hyvän lehtimiestävän rikkomisesta. (Julkisen sanan neuvosto 2003) Tämä on mielestäni selvä tapaus. Osoittaa huonoa tilannetajua lähteä pilaillemaan asialla, joka vähänkään viittaa tuoreeseen murhenäytelmään.

Aamulehti julkaisi jutun Suomalaisuuden liitosta kesällä 2001 otsikolla ”Kirves kohottaa”. Kirjoituksessa lainattiin Suomalaisuuden liiton lehden *Suomen mielen* kannanottoa, jossa todettiin, että suomalainen ei alistu vääryyksiin, vaan Lallin tavoin surmaa sortajansa. *Aamulehden* jutussa annettiin ymmärtää, että Suomalaisuuden liitto janoaa suomenruotsalaista verta. Jutun yhteydessä julkaistiin piirros tunnetusta talonpoika Lallista, joka surmasi piispa Henrikin kirveellä. Piirroksessa oli mukana teksti, joka toteaa, että muinainen murhamies Lalli on Suomalaisuuden liiton sankari. Suomalaisuuden liiton puheenjohtaja kanteli Julkisen sanan neuvostoon, koska hänen mukaansa *Aamulehti* tahraa Suomalaisuuden liiton maineen väittämällä, että se ihannoii murhaajaa. *Aamulehden* päätoimittaja kertoi vastauksessaan, että juttu ja piirros julkaistiin palstalla, jossa käsitellään ankaralla otteella ajankohtaisia ilmiöitä ja tapahtumia. Ivallisessa kommentissa lainattiin *Suomen mieli* -lehden kielikysymyksiä koskevaa artikkelia, jonka sävyä *Aamulehden* päätoimittaja piti kärkeväenä. Jutussa Suomalaisuuden liittoa syytettiin tyylillisestä ylilyönnistä. Julkisen sanan neuvosto katsoi, että esittämiensä poikkeuksellisten mielipiteitten vuoksi Suomalaisuuden liiton ja sen johdon täytyi olla varautunut niiden

kärjekkääseen kommentointiin. Voimakkaat ja yksipuoliset arviot ovat tällaisessa tapauksessa hyväksyttäviä. Näillä perusteilla neuvosto katsoi, että *Aamulehti* ei rikkonut hyvää journalistista tapaa ja antoi kantelusta vapauttavan päätöksen. (Julkisen sanan neuvosto 2001) Voin yhtyä tässäkin tapauksessa Julkisen sanan neuvoston päätökseen. Suomen mieli -lehden juttu tuo mieleen Sterlingin (2009, 253.) listaamat neljä päälähdettä, joista poliittinen karikatyrismi ammentaa aiheensa. Yksi niistä sopii tähän: tahditomat lipsautukset.

4 KARIKATYYRI PROSESSINA

4.1 Karikatyyrin ideointi

Tässä luvussa etenen karikatyyrin tekemiseen. Käsittelen karikatyyrin teon eri vaiheet, ideoinnista toteutukseen. Kerron olennaisimmat asiat mitä poliittisen karikatyristin tulee tietää kuvajournalismista ja sommittelusta. Kerron myös yhden tekemäni karikatyyrin synnyn vaihe vaiheelta.

Niin kuin kirjoittavan toimittajan, myös piirtävän toimittajan näkyvä työ perustuu ideointiin. Piirtävä toimittaja eli karikatyristi seuraa yhteiskunnallisia toimintoja, toimijoita ja tapahtumia niin, että hän löytää aiheet, jotka ovat merkittäviä yhteiskunnan ja yleisön kannalta. Näistä aiheista ideoidaan – kirjoittava toimittaja ideoi juttua ja piirtävä toimittaja ideoi piirrosta. Kuten Steve Whitaker (1994, 126) mainitsee, aiheita voi kierrättää. Kierrättäessä aihetta on ideoitava niin, että siihen löytyy uusi näkökulma. (Huovila 2005, 42; Whitaker 1994, 126.)

Poliittisen karikatyristin työ on jatkuvaa ideoiden etsimistä. Siltä osin se on kutsumusammatti, eikä sitä voi tehdä pelkästään työajan puitteissa. Ideoiden keksimisen tulee olla elämäntapa. Se vaatii yleissivistystä, hoksaamista ja älyä. (Huovila 2005, 72.) Ideoiden on löydettävä läheltä. Karikatyristin on katseltava muiden poliittisten pilapiirtäjien tuotoksia, analysoitava ja tulkittava niitä, ja hyödynnettävä saatua kokemusta omissa töissä. (Huovila, 72; Wikihow 2011.) Pilapiirtäjä Ron Colemanilla on muutama käytännön neuvo. Ideaa miettiessä kannattaa rentoutua. Kun ruumiillinen toiminta vähenee, ajatuksille jää tilaa ja silloin piirrosideoilla on taipumus ilmaantua. Colemanilla parhaat jutut syntyvät autolla ajaessa pitkin hiljaista tietä. Hyvän ajatuksen pulpahtamisen varalta on pidettävä aina muistikirjaa mukana. Hyvät ajatukset on kirjoitettava heti ylös mahdollisimman yksityiskohtaisesti, sillä niillä on taipumus unohtua lähes yhtä nopeasti kuin ne tulevat mieleen. (Coleman 2011.)

Itse ammennan aiheita television, radion, sanomalehden ja Internetin uutisista. Jos uutinen on merkittävä, siitä todennäköisesti löytyy oma versionsa eri puoluelehdistä. Niiden vertailu auttaa piirroksen ideoinnissa. Seuraan säännöllisesti yhtä piirtäjää, *Kalevan* Jaria. Satunnaisesti katson Kari Suomalaisen, *Iltalehden* Joukon, *Suomen Kuvalehden* Kuusanmäen, ja Internetissä julkaisevan Seppo Leinosen piirroksia.

Pyrin ideoimaan piirroksia, jotka ovat enemmän kuin karikatyyri. Sellaisia, jotka ovat laajassa viitekehyksessä, ja ne kuvaavat yhteiskunnallisten toimintojen jatkumoa ja päätöksenteon edistymistä. Näin ne informoivat kiinnostavalla tavalla sellaisia lukijoita, jotka kokevat politiikan vaikeaksi ymmärtää. Passiivisemmin politiikkaa seuraavat voisivat saada piirroksista tiedon, mikäli jollakin politiikan toimijalla on linja jonkin asian suhteen muuttunut. Sen lisäksi niissä saisi olla jotain symbolista tai allegorista, jotta lukijat, joilla on laaja yleissivistys, voivat kokea oivaltamisen riemua. Kaupunkilehti Forum24:n päätoimittaja, Martti Turunen, oli kuitenkin sitä mieltä, ettei piirroksen sisältöä pidä viedä kovin laajaan kontekstiin. Hänen makunsa mukaan hyvä pilapiirros ei sisällä paljoa informaatiota. Lisäksi sen on oltava hauska, naseva, kekseliäs, ajassa kiinni ja helposti ymmärrettävä. (Turunen 2011.)

Sain aiheen yhteen piirrokseeni korkeakoulujen leikkauksista. Uutisoinnin perusteella vaikuttaa siltä, että opetusministeriö aikoo säästösyistä näivettää pohjoisen ammattikorkeakouluja olemattomiin. Aluksi kirjoitin ylös idean, jossa entinen opetusministeri, nykyinen kuntaministeri Henna Virkkunen, kulkee moukari kädessä tarkemmin määrittelemättömässä paikassa. Hänen takanaan on kivimurskaa ja pölyä, ja siinä teksti ”amk-kenttä”. Virkkusen edessä on määrittelemättömän kunnan pienoismalli, ja siinä teksti ”kuntakenttä”. Kuvateksti kertoo Virkkusen aluepolitiikan määrätietoisesta kehittämisestä ehostusvasaransa avulla. Virkkunen siis, mellastettuaan ensin amk-kentällä, käy sitten mielipuuhaan kuntien kimppuun. Näin piirrokseen saisi sitä toimintojen jatkumoa ja päätöksenteon edistymistä, josta mainitsin.

Kun tieto uutisissa lisääntyi, koin, että mukaan pitää saada nykyinen opetusministeri Jukka Gustafsson. Alkuperäistä ideaa ei voinut enää säilyttää, sillä se menisi liian monimutkaiseksi. Sellaista ajatusta puntaroin hieman, että Gustafsson esiintyisi piirroksessa syntipukkina, ja Virkkunen, tarinan todellinen roisto, piileskelisi viattoman oloisena taustalla. Se olisi karikatyristille ehkä turhan kiltti ratkaisu. Mieleepä tuli säästökirves-ilmaus, ja päätin, että Gustafsson olisi piirroksessa metsänraivaustöissä. *Ylen A-talk* (Ammattikorkeat liipaisimella 2011) -ohjelmassa annettiin hyvä kuva Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta, joten se edustaisi piirroksessa metsän kauneinta puuta. Muut puut olisivat muodottomia ja kitukasvuisia kakkärämäntyjä, eli Etelä-Suomen ammattikorkeakouluja. Maanisia piirteitä omaava Gustafsson sivuuttaa pystyyn kuolleet puut ja on raivaamassa elinvoimaisen ja mallikelpoisen kuusen.

4.2 Kuvajournalismi ja sommittelun perusteet

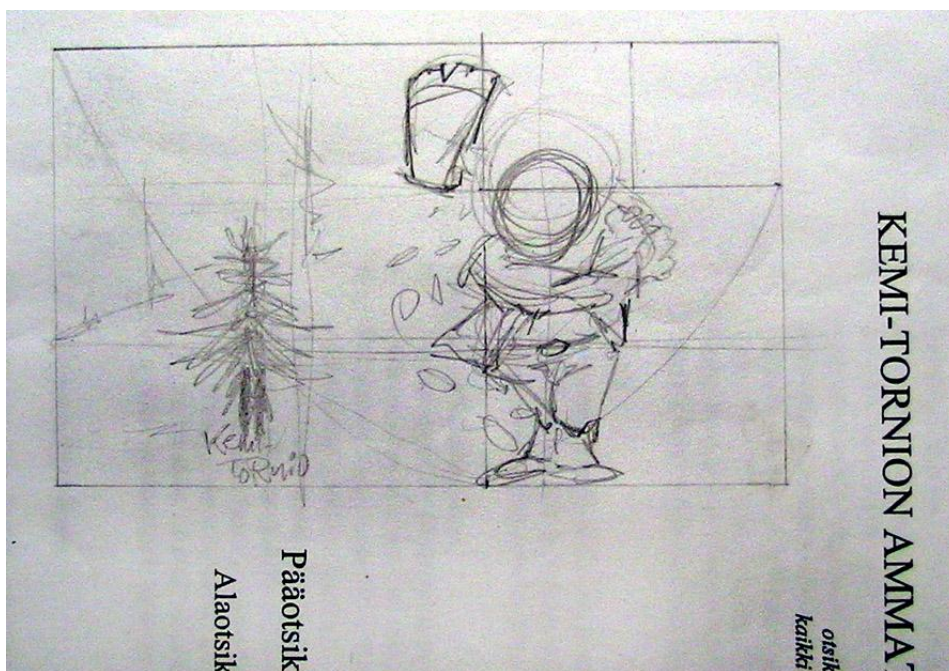
Kun aihe ja idea ovat selvillä, alkaa kuvan luonnostelu. Hahmoja ja muita elementtejä sijoitetaan kuva-alalle kuvajournalismin ja sommitteluopin ehdoilla. Kuva voi olla sisältönsä perusteella avoin, epäsuora tai symbolinen. Avoin kuva keskittyy kuva-aiheen kohteisiin ja katsoja tulkitsee ne sellaisena kuin ne ovat. (Huovila 2005, 150.) Karikatyyrit ovat kerronnaltaan epäsuoria ja varsinkin symbolisia (Wikihow 2011). Epäsuora kuva on tulkintaa kuvan aiheen tapahtumasta ja saattaa vivahteiltaan paljastaa syitä tai mahdollisia seurauksia. Kuvassa olevien symbolien tulkinta perustuu siihen, että vastaanottaja tietää, mitä symboli merkitsee. Yksinkertaisimpia symboleja ovat esimerkiksi liikennemerkkit. (Huovila 2005, 150.)

Kun politiikassa tehdään leikkauksia budjetteihin, ja erityisesti rajuja leikkauksia, puhutaan usein, että säästökirves heiluu. Siksi päätin varustaa piirroksessani opetusministeri Jukka Gustafssonin kirveellä, ja hänestä tuli piirroksessani metsänraivaaja. Piirroksen puut kuvastavat ammattikorkeakouluja, ja puiden kunto koulun laadullista ja tuloksellista tasoa. Ymmärrettävyyden helpottamiseksi kuvan sisältö pitää kytkeä esillä olevaan asiaan kuvatekstillä. Näin vastaanottaja saadaan lukemaan kuva halutulla tavalla. (Huovila 2005, 150.) Kuten monet karikatyyristit, kirjoitan kuvaan selvennykseksi, mitä siinä olevilla elementeillä tarkoitan. Muun muassa Kari Suomalainen turvautui uransa alkutaipaleella selittäviin nimilappuihin piirroksissaan (Ylönen 1998, 23).

Piirtäjät voivat käyttää karikatyyreissään symboleita, stereotyyppisiä ja allegorioita (Whitaker 1994, 134). Poliittiselle karikatyyrille symbolit ovat luonteenomaisia, toteaa Ylönen. Näkemykset esitetään symbolein ja metaforin, jotta monimerkitykselliset asiat saadaan tiivistettyä yhteen kuvaan. Aiemmin kierto- ja piiloilmaisut olivat välttämättömiä siksi, että ne saataisiin julkaistua ohi sensuurin. Näin toimi aikanaan Kari Suomalainenkin arvostellessaan Neuvostoliittoa ja Suomen ulkopolitiikkaa. (Ylönen 1998, 25.) Symbolin ja allegorian ero on se, että symbolilla voi olla useita merkityksiä, joko sovituja tai kulttuurin elämisen kautta syntyneitä, sen sijaan allegoriaan on näennäisen merkityksen taakse piilotettu toinen merkitys. Stereotyyppillä tarkoitetaan jonkin henkilön tai ryhmän ominaisuuksien kaavamaisuutta. (Kuvanlukutaito 2011.)

Opetusministeri Jukka Gustafssonin karikatyyri edustaa hallitusherran stereotyyppiä, joka käy pienen ihmisen kimppuun määrätietoisesti näkemättä tekonsa älyttömyyttä. Tällä kertaa hallitusherra, opetusministeri Gustafsson, kävelee läpi ilmiselvän risukon, mutta päättää hakata polttopuiksi metsän valioyksilön.

Katson, että karikatyyristille riittävät sommittelusta perusteet. Sommittelu on kuvallisten elementtien järjestämistä kuvaan miellyttäväksi ja tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Yleisen näkemyksen mukaan teos on katsojalle miellyttävä, kun sen osat tuntuvat olevan tasapainossa. Tasapaino on saavutettu, kun katsoja ei koe tarvetta lisätä tai poistaa kuvasta mitään. (Wikipedia 2011.) Tasapainon löytämistä helpottaa kuvataiteilijoiden niin kutsuttu kolmanneksen sääntö. Tässä yksinkertaisessa sommitteluohjeessa kuva jaetaan yhdeksään yhtä suureen osaan pysty- ja vaakasuunnassa. Viivojen neljälle risteyskohdalle voidaan asettaa sommittelun kannalta tärkeitä tapahtumia. Näin kuvaan saadaan enemmän jännitettä, voimaa ja mielenkiintoa kuin elementtien sijoittamisella keskelle kuvaa. (Wikipedia 2011.) Kun Gustafsson -karikatyyriä analysoi, huomaa, että Gustafssonin hahmo on sijoitettu kuvan oikeaan kolmannekseen ja hänen kasvonsa ovat kuvitellun oikean pystysuoran sommitteluviivan ja ylimmän poikkiviivan risteyskohdassa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulua kuvaava kuusi on taas keskimmäisen ja vasemmanpuoleisen pystylohkon rajapinnalla (kuva 19).

Kuva 19. Luonnostelu keskeisten elementtien sijoittelusta kuvapinnalle (Ojalehto 2011)

Kuvan tasapainotila voi olla joko paikallaan pysyvä tai jännitteinen. Sopusuhtaisuus luo rauhallista tasapainoa, joka pysäyttää ja pistää paikoilleen. Jännitteisyys syntyy vasta-

kohdista. Vastakohtaisuus on keino saada kuvapintaan tapahtumaa ja eloa. Jännitteetön tasapaino on turvallinen ratkaisu, mutta käy pitemmän päälle yksitoikkoiseksi. (Wikipedia 2011.) Kuvapinta alkaa elää, kun sen osien välillä vallitsee vastakkaisia voimavaroja. Sommittelussa vastakohtapareja voivat olla esimerkiksi: yksi-monta, pieni-suuri, kevyt-raskas, vaalea-tumma, lepo-liike, avoin-suljettu. Kuvapinnan saa dynaamiseksi näiden vastakohtien avulla. Kun sijoittelua tehdään reunaan, se on voimakkaampi. Yksinäinen muoto on vahvempi kuin ryhmä. (Wikipedia 2011.) Pysin saamaan Gustafsson-karikatyyriin jännitteisen tasapainotilan, kun tumma ja romuluinen ministerihahmo kohtaa hennon ja sopusointuisen kuusen. Etualalla on yksi puu, taustalla niitä on useita. Sijoitan taka-alan puut vasemmalle puolelle niin kuin kuusen, ettei raskaalla ministerihahmolla varustettu oikea puoli kävisi liian raskaaksi.

4.3 Karikatyyrin toteutus

Viimeisenä vaiheena karikatyyrin teossa on katsojalle näkyvin osa eli itse piirtäminen. Maisema ja kuvan hengettömät yksityiskohdat ovat nopea toteuttaa, ja haastavinta onkin kuvan päähenkilön piirtäminen eli politiikan toimijan karrikointi tunnistettavasti. Pila-piirroksiin karikatyyri tehdään monesti valokuvan perusteella. Kari Suomalaisen mielestä karikatyyrin tekoon tarvitaan myös televisiota, koska sieltä näkee kuinka kohde liikkuu ja puhuu (Ylönen 1998, 24). Mallikuvia poliitikoista löytyy kätevästi Internetin haakuohjelmilla (Salminen 2010). Kun kuva löytyy, piirtäjä tutkii mallia ja havainnoi, mitkä tunnuspiirteet ovat mallissa kaikkein huomattavimpia (Karikatyyrikoulu 2011). Käyttökelpoinen menetelmä on käyttää kohteen kuvasta jyrkkäkontrastista versiota, joka häivyttää pienet yksityiskohdat ja jättää näkyviin voimakkaat piirteet (Whitaker 1994, 42). Havaintoni mukaan opetusministeri Jukka Gustafssonin huomattavimmat ominaisuudet karrikoinnin kannalta ovat kolmionmuotoiset silmät, jykevä, hieman epäsymmetrinen nenä sekä viivamainen ja sisäänpäin kääntynyt suu.

Aluksi hahmotellaan pääpiirteet. Näköisyys on löydettävä hahmotteluvaiheessa, muuten lopputuloksesta tulee epätydyttävä. Kun näköisyys löytyy, voidaan siirtyä yksityiskohtiin ja muodon rakentamiseen. (Whitaker 1994, 42; Karikatyyrikoulu 2011.) Tärkeä ohje on se, että kaikkea muuta kasvoissa voi liioitella, mutta silmät on piirrettävä juuri sellaisiksi kuin ne ovat. Piirrokseen vangitaan kohteen tyyppillinen katse ja liioitellaan sitä.

(Karikatyyrikoulu 2011.) Tästä syystä aloitan piirtämisen aina silmistä. Jos silmät eivät ole näköiset, ei mikään muukaan muistuta kohdetta.

Karikatyristi Teuvo Salminen neuvoo kuitenkin aloittamaan pään muodon hahmottelulla. Kapeat kasvot piirretään vielä kapeammiksi, alaspäin levenevät kasvot luonnostellaan päärynänmuotoiseksi. Seuraavaksi tartutaan yksityiskohtiin, tukkaan, korviin, leukaan nenään ja kulmakarvoihin ja suuhun. Luonnetta ylikorostetaan piirtämällä iloinen ilme vielä iloisemmaksi, leveä hymy vielä leveämmäksi. (Karikatyyrikoulu 2011.) Jukka Gustafssonin kohdalla päätin edetä siten, että ensin piirsin silmät, sitten nenän, suun, pään muodon, korvat ja tukan (kuva 20).

Kuva 20 Hahmottelin Jukka Gustafssonin näköä useasta kulmasta (Ojalehto 2011)

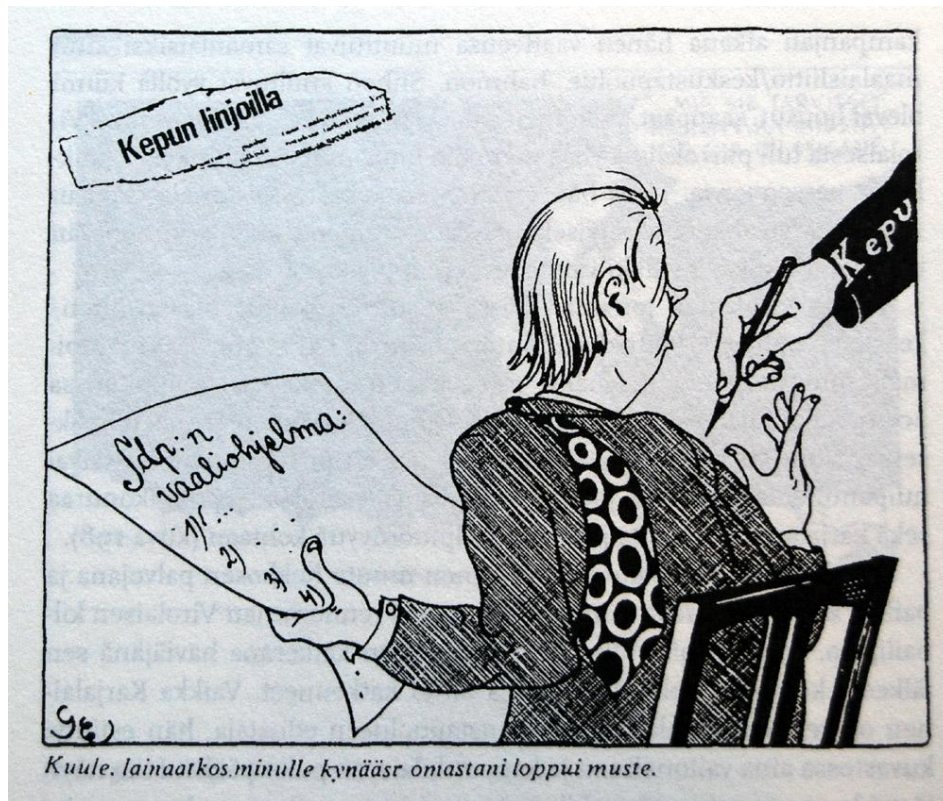
Koska Gustafsson ei ole tunnettu erityisen voimakkaana persoonana, on ankaran luonteen kaivaminen karikatyyriin piirtäjän tehtävä. Ankaruuden ilmentämistä puoltaa Gustafssonin raju ja tyly leikkausaie. Koetan lisätä Gustafssonin silmiin vinoutta ja kääntää suuta entistä enemmän sisäänpäin, niin ettei kasvoille jää hymyn häivääkään. Luonteen ylikorostaminen on joskus helpompaa. Erityisesti se on sitä silloin, kun mallin luonne yleisön tiedossa tai luonteesta on vallalla vain yksi käsitys. Kalevan pilapiirtäjä Jari Elsilä piirtää Libyan presidentin, Muammar Gaddafin, jota myös hirmuhallitsijaksi kutsu-

taan, erittäin tummanpuhuvan- ja julmannäköiseksi. Sen lisäksi hän on piirtänyt Gaddafille myrkyllisen skorpionin ruumiin.

Nostan esimerkeissä toistuvasti esille Jari Elsilän karikatyyrejä. Kalevan levikkialueella kasvaneena hän onkin Karin ohella minulle tutuimpia piirtäjiä. Se varmasti näkyy omassa tyyliissänikin. Jäljittelyä, tahallista tai tahatonta, ei tarvitsekaan kieltää tai peitellä. Karikatyyristi Teuvo Salminen kehottaa alkuun pääsemiseksi jäljittelemään jonkin edistyneen piirtäjän jälkeä. Hän vakuuttaa, että oma persoonallinen piirustuskäsiala kehittyy myöhemmin itsestään. (Karikatyyrikoulu 2011.) Taiteilija Steve Whitaker suhtautuu jäljittelyyn varovaisemmin. Piirtäjä voi poimia vinkkejä tyylistä ja tekniikasta muilta julkaisevilta taiteilijoilta, mutta on muistettava että mitä paremmin taiteilijat tunnetaan, sitä paremmin jäljittely käy ilmeiseksi. Halvoilla jäljitelmillä on joskus kysyntää, mutta jäljittely voi myös kääntyä piirtäjän mainetta vastaan. Whitaker suosittelee, että piirtäjä näkee vaivaa luoda selkeästi omaa piirrosjälkeä ja tyyliä. (Whitaker 1994, 146.)

Kari Suomalaisen piirrosjälki on hyvin pelkistettyä. Hänen mielestään varjostukset ja muu hienosäätö oli joutavaa. Jos piirtää yhden viivan, joka on kohdallaan, ei muuta tarvita. (Porvali 1999, 179.) Jäljittelijöihin Kari suhtautui suopeasti, sillä hänen mukaansa plagiointi on kohteliaisuutta. Häntä on jäljitelty (kuva 21), ja hän kertoo jäljitelleensä itsekin muita. (Ylönen 1998, 23)

Kuva 21. Karin lanseeraamaa Kalevi Sorsan solmiota alkoivat käyttää pian muutkin piirtäjät helpottamaan hahmonsä tunnistusta (Ylönen 2001, 358)

Opetusministeri Gustafssonista en muista aiemmin nähneeni karikatyyriä, joten en voinut tässä työssä jäljitellä ketään. Kari Suomalaisen kynänjälkeä karikatyyrini ei muistuta, sillä itse en selviä karikatyyristä muutamalla viivalla. Itse asiassa sorrun usein turhaan viimeistelyyn, joka hidastaa piirrosprosessia. Siinä on pikaisen kehittymisen paikka, sillä Whitaker (1994, 146) pitää menestyvän pilapiirtäjän edellytyksenä nopeutta oppia piirtämään uutisen kohde nopeasti. Uutispäivän aikana voi tapahtua jotain sellaista, joka muuttaa viimeistellyn vanhentuneeksi (Whitaker 1994, 146). Niin ikään Jari Elsilän tyyliin en osaisi Gustafsson -karikatyyriäni liittää. Elsilällä on erinomainen taito pakata piirroksen maailma miniatyyrikokoon, jossa on vain olennainen. Omassa Gustafsson -karikatyyrissäni piirsin koko kuva-alan täyteen, enkä luottanut siihen että katsoja oivaltaa paikan pelkistetystäkin maisemasta.

Olen tyytyväinen karikatyyrin luonnoksiin, sillä koekatsojat löysivät niistä oikean henkilön nopeasti. Seuraava haaste onkin saada sama ilme valmiiseen karikatyyriin. Menetelmäni ei ole mistään opittu, sillä en ole koskaan varsinaisesti opiskellut kuvataidetta. Yrityksen ja erehdyksen kautta olen löytänyt tavan luonnostella työt lyijykynällä ja piirtää ne läpi käyttäen tussia ja valopöytää. Se on lopulta prosessin nopein vaihe.

Valmiin piirroksen hahmosta tuli oivallinen. Pikkutakkiin ja -kenkiin pukeutunut mies seisoo huterannäköisesti iso kirves kädessä valmiina heilauttamaan sitä päin seudun kauneinta puuta. Puu on lisäksi ainoa, joka tekee käpyjä. Ajattelen käpyjen symboloivan elinvoimaa, jatkuvuutta ja tuloksellisuutta. Ne kertovat, että kuusi on kunnossa ja se toimii kuten pitääkin. Kuusi on pieni, joten torjun tulkinnan puun kaatamisesta hyvään tarkoitukseen.

Pukumiehen ja kuusen ympärillä kasvaa kituliaasti toinen toistaan surkeammannäköisiä risuja, mutta mies ei huomaa niitä. Kirvesherra ei selvästikään ole tehtäviensä tasalla. Hahmon huvittavuutta lisää rusottava nenä ja posket. Kitukasvuiset käkkärämännyt symboloivat niitä kouluja, joita moitittiin katsomassani *Ylen A-talk* (Ammattikorkeat liipaisimella 2011) -ohjelmassa. En viitsinyt nimetä yhtäkään toista puuta sen kummemmin, mutta myönnän, että jossakin kirveelle saattaisi olla töitä. Tarkoitus on kertoa katsojille vain, että kuvan mies tekee päätöksensä asenteella, eikä ympärilleen katsoen ja harkiten. Samalla hän tekee kohtalokkaan virheen. Kuvan yläosassa on teksti, joka kertoo tapahtumapaikan; amk-metsän. Sijoitin tapahtumat metsään, vaikka olen tiedotusvälineissä nähnyt ja kuullut puhuttavan amk-kentästä tai amk-viidakosta. Hylkäsin kentän, koska siellä ei kasva puuta, joita hakata. Viidakko puolestaan on Suomeen vähän turhan kaukaa haettu.

5 POHDINTA

Tapani Huovila kertoo teoksessaan *Toimittaja* toimittajan yhden tehtävän olevan mielipidevaikuttaminen. Yksi mielipidevaikuttamisen tapa on pilapiirtäminen. Pilapiirtäminen on journalistinen prosessi. Kuten kirjoittava toimittaja, myös piirtävä toimittaja tekee työnsä eteen ison määrän taustatyötä. Poliittinen pilapiirtäjä seuraa tiiviisti politiikan tapahtumia ja ottaa niihin persoonallisesti kantaa, vähän samaan tapaan kuin pakinoitsija. Pilapiirrosta voisikin kutsua kuvamuotoiseksi pakinaksi. Molemmat vaikuttamisen lajit kertovat aikansa tapahtumista aikansa ihmisille, mutta hieman eri tavalla kuin uutistyyössä olevat toimittajat. Piirtävä toimittaja suoristaa mutkat ja käyttää epäsuoraa kerrontaa. Hänen haastava tehtävänsä on kuvittaa politiikan abstrakti kenttä.

Poliittisen karikatyyrin avulla voisi ehkä kuvitella olevan helppo aiheuttaa kohua ja saada nimeä. Sarjakuvapiirtäjä Ville Ranta, joka on piirtänyt karikatyyrejä *Kirkko ja kaupunki* -lehteen, on tästä hyvä esimerkki. Hän käsittelee uskonnollisia aiheita kuin norsu posliiniesineitä. Ranta on kuitenkin lajissaan harvinainen tapaus. Tai sitten hänen esimiehensä, joka Rannan ehdotukset julkaisee. Uskaliaista ja varsinkin groteskeista piirroksista huolimatta Ranta ei ole saanut aiheutettua valtakunnallisen tason keskustelua. Siinä mielessä Kari Suomalaisen kaltaisia särmikkäitä poliittisia karikatyristejä ei enää juuri ole. Itse voisin yrittää esikuvani kaltaiseksi, tarttumalla arkoihin kysymyksiin yhtä huolettomasti kuin Kari aikoinaan. Sitä ennen on kuitenkin saavutettava vankka kansansuosio, joka oikeuttaisi kovienkin aiheiden käsittelemisen. Kansansuosio ei tule kuitenkaan yhdessä yössä.

Vaikuttaa siltä, että poliittinen karikatyrismi on sangen turvassa arvosteluilta. Karikatyrismi voi aina argumentoida sananvapaudella ja demokratialla. Molemmat ovat ihanteita, joita valistunut länsimainen ihminen ei halua rajoittaa. Kun piirtäjä kietoo ne työnsä ympärille, hänen kimppuunsa on vaikea käydä. Oikeuden hyvin äärimmäisiin ja loukkaaviinkin ilmaisuihin antaa poliittisen karikatyyrin luonne. Poliittisessa karikatyyrissä saa olla subjektiivinen ja pitää tehdä kohde naurunalaiseksi. Sen tietää myös median itsesääntelyelin, Julkisen sanan neuvosto, jonka langettavillakaan päätöksillä ei ole kaikille suurta arvoa.

Minulle journalistin ohjeet ja hyvä lehtimiestapa ovat moraalinen ohjenuora, josta haluan pitää kiinni. Moraalista ohjenuoraa on vaikea sanoin määritellä; se syntyy sisäisestä

näkemyksestä. Muhammed-pilapiirroskohun aikana esitin kriittisen kysymyksen: montako korruptoitunutta poliitikkoa Muhammed-piirrosten avulla saatiin kiinni? Aina piirroksilla ei tarvitse saada lahjottuja päättäjiä nalkkiin, mutta ajattelen aina juttua ja piirrosta tehdessä vähän samoin; mitä yleisön hyötyä se edistää. Jos juttu aiheuttaa enemmän pahennusta kuin hyvää, sen voi jättää julkaisematta. Samoin voi ajatella piirroksistakin.

Opinnäytettä tehdessä opin enemmän kuvataiteeseen ja kuvanlukutaitoon liittyviä asioita kuin toimittajan työhön liittyviä. Olen harrastanut kuvataidetta useita vuosia, mutta en ole opiskellut sitä aiemmin. Lähes kaikki sommitteluun ja kuvajournalismiin liittyvän olen ratkaissut tunnepohjalta, tai siksi, että ratkaisu on niin sanotusti miellyttänyt silmää. Toimittajan työ ja jutun tekemisen prosessi aiheen etsimisineen, ideointeineen, taustatoimitustöineen ja kokoamisineen alkaa sujua tottumuksella, eikä tämä työ tuonut siihen uutta. Sen sijaan syntyi halua penkoa politiikan tapahtumia pintaa syvemmältä. On niin häpeällisen helppoa tarttua vaikkapa hiljattain pinnalla olleeseen kansanedustaja Mauri Pekkarisen mikrofonikiinnityskohuun ja piirtää siitä, kuin piirtää vaikkapa Suomen perustuslakimuutoksesta, jonka katson olevan huomattavasti tärkeämpi aihe.

Teoria ja käytäntö vastasivat toisiaan. Ennen kuin opinnäytetyöprosessi lähti kunnolla käyntiin, ehdin jo orientoitumis- ja kokeilumielessä piirtää useita karikatyyrejä. Kun sitten syvennyin teoriaan, huomasin, että pelkkä maalaisjärki ja kiinnostus aiheeseen olivat ohjanneet toimimaan ihan oppikirjan mukaan. Kun esittelin harjoitustöitäni Forum24:n päätoimittajalle Martti Turuselle, hän sanoi pitävänsä niistä, mutta ei uskonut, että poliittista karikatyyriä voisi tehdä pelkän yhden poliitikon lausahduksen varaan. Sen tutkimustieto osoitti vääräksi. Turunen myös kummasteli tapaani yhdistää näennäisesti toisiinsa kuulumattomia henkilöitä ja vuosien takaisia asioita. Hänen mielestään karikatyyrin tulee olla napakka, rönsyilemätön ja juuri tässä hetkessä, muuten lukijat eivät jaksakaan sitä käsitellä. Minusta Turunen hieman aliarvioi lukijoita. Kun tiedottaminen ja viihdyttäminen ovat median tehtäviä, niin minusta ne voivat olla niin luovan juttumuodon kuin poliittisen karikatyyrinkin tehtäviä. Aion jatkaa poliittisen päätöksenteon kehittämisen kuvaajana, vaikkei sitä tyyliisuuntaa oikeastaan lähteistä löytynytäkään.

Opinnäytetyön hyödynnettävyys on enimmäkseen tekijänsä varassa. Tästä lähtien voin kirjoittaa ansioluettelon erityistaitoihin karikatyyrien piirtämisen. Lukija voi itse todeta erityistaidon paikkansapitävyyden katsomalla opinnäytetyön liitteet, josta löytyvät ne

karikatyyrit, jotka tein teoria-aineistooni tutustumisen jälkeen. Katson olevani erittäin monimediainen journalisti, kun pätevyyttä löytyy entuudestaan printti- ja sähköisen median puolelta. Mitä politiikan toimittamiseen tulee, on rehellisyyden nimessä todettava, että politiikan erikoistoimittajaksi minusta ei yksinomaan näillä eväillä ole. Poliitiikka on hyvin haastava laji ja sitä varten on oppia kerättävä vielä pitkään.

Opinnäytetyötä voisi hieman kehitettynä hyödyntää korkeakouluissa kuten Kemi-Tornio, jossa toimii kuvataiteen ja viestinnän koulutusohjelmat. Kemi-Tornion ammattikorkeakouluissa kuva- ja viestintäpuoli ovat perinteisesti toimineet yhdessä koulua markkinoivan *Magneetti* -lehden teossa. Hyvin suunnitellusta poliittisen karikatyyrin kurssista voisivat molemmat osapuolet hyötyä.

LÄHTEET

Aineistolähteet

Carracci, Annibale 1500-luku. Pilapiirros. Luettu ja tallennettu 16.10.2011

<http://popartmachine.com/item/pop_art/FASF-FASF.57931/ANNIBALE-CARRACCI-LUTE-PLAYER-LATE-16TH-CENTURY>

Elsilä, Jari 2009. Stailausta. Kaleva kustannus, Oulu.

Elsilä, Jari 2010. Pilapiirros. Luettu ja tallennettu 16.10.2011

<<http://www.kaleva.fi/juttutupa/hopottaako-se-paula/2103162>>

Elsilä, Jari 2011. Pilapiirros. Luettu ja tallennettu 16.10.2011

<http://eva02.statkal.fi/plus/jari/2011/plus_6AC895_jari_20110215.jpg>

Karlsson, Henrik 2011. Pilapiirros. Luettu ja tallennettu 16.10.2011

<<http://www.salamatkustaja.com/wp-content/uploads/2011/01/Tiukkapeppuinen.jpg>>

Kataisen vastaväite 2011. Pilapiirros. Juhani Ojalehto. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Tornio.

Kirvesmies Gustafsson 2011. Luonnos. Juhani Ojalehto. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Tornio.

Jarla, Pertti 2009. Fingerpori. Arktinen banaani, Helsinki.

Jarla, Pertti 2010. Fingerpori. Luettu ja tallennettu 22.10.2011.

<<http://www.kvaak.fi/images/articles/07052010214736-1.jpg>>

Jukka Gustafsson molemmilta puolilta 2011. Luonnos. Juhani Ojalehto. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Tornio.

Persujen kynnyksysymykset 2011. Pilapiirros. Juhani Ojalehto. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Tornio.

Suomen maatalouspolitiikkaa 2011. Pilapiirros. Juhani Ojalehto. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Tornio.

Vaalikamppailu 2011. Luonnos. Juhani Ojalehto. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Tornio.

Väyrynen vauhdissa 2011. Pilapiirros. Juhani Ojalehto. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Tornio

Wikipedia 2011d. Gargoili. Luettu ja tulostettu 26.10.2011

<http://www.wikipedia.fi/wiki/Tiedosto:Gargoyle,_Dornoch_Cathedral.jpg>

YLE, 2008. Pilapiirros. Luettu ja tallennettu 22.10.2011

<http://yle.fi/ecepic/archive/00079/volgan-lautturit_jpg_79364b.jpg>

Ylönen, Marja 1998. Karin Suomi – Karin piirroksat suomalaisuuden kuvana. WSOY Porvoo.

Ylönen, Marja 2001. Pilahistoria. Gummerus Kirjapaino, Jyväskylä

Teorialähteet

Astikainen, Arto 1999. Aiheita kysyteltiin päätoimittajan huoneessa. Helsingin Sanomat 11.08.1999, A 4.

Bjorndahl, Kirk 2011. Drawing caricatures. Luettu ja tulostettu 17.10.2011.

<<http://www.learn-to-draw.com/caricature/default.shtml>>

Bradley, Craig M. 2006. The Rehnquist legacy. Cambridge University Press, Cambridge

Chadburn, Steve 2007. Draw caricature. New Holland Publishers, London

Coleman, Ron 2011. Writing jokes for cartoons. Luettu ja tulostettu 25.10.2011.

<<http://www.magazine-cartooning.com/ideas.html>>

Elliott, Chris 2011. Open door. The Guardian 17.01.2011. Luettu ja tulostettu 22.10.2011.

<<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/jan/17/cartoons-caricature-stereotype-fine-line>>

Huovila, Tapani 2005. Toimittaja – Tiedon etsijä ja vaikuttaja. WSOY, Helsinki

Julkisen sanan neuvosto 2001. 3034/SL/01. Luettu ja tulostettu 22.10.2011

<<http://www.jsn.fi/sisalto/?id=5824&search=piirros>>

Julkisen sanan neuvosto 2003. 3274/SL/03. Luettu ja tulostettu 24.10.2011

<<http://www.jsn.fi/sisalto/?id=5975&search=pilapiirros>>

Karikatyrikoulu 2011. Luettu ja tulostettu 17.09.2011. (Artikkelilla ei ole nimettyjä henkilötekijöitä) <<http://www.grafia.fi/files/Karikatyrikoulu.pdf>>

Korpela, Jukka 2009a. Karikatyryri. Luettu ja tulostettu 17.09.2011.

<<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/siv/>>

Korpela, Jukka 2009b. Poliitiikka. Luettu ja tulostettu 17.09.2011.

<<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/siv/>>

Kunelius, Risto 2007. Anteeksi vaan Voltaire. Ranta, Ville 2007. Miksi Muhammedin saa piirtää. Heikki Tuomi-Nikula 2007. Pilakuvien julkaiseminen ja sananvapaus ovat kaksi eri asiaa. Uimonen, Risto 2007. Kaikki viisautta ei asu toimituksissa. Virkkunen, Janne 2007. Sananvapaudesta ei tehdä kompromissia. Yousfi, Saara 2007. Miksi Muhammedia ei saa piirtää. Teoksessa Seppä, Satu (toim.). Journalismikritiikin vuosikirja 2007 – Tiedotustutkimus. Tammerpaino, Tampere, 20–67.

Kuvanlukutaito 2011. Symboli vai allegoria. Luettu ja tulostettu 24.09.2011.

<http://viesverk.uta.fi/kuvanluku/index.php?s=3&b=3_4>

Porvali, Simo 1999. Kari – Tasavallan hovinarri. Gummerrus kirjapaino, Jyväskylä.

Sivistyssanakirja 2011. Poliitiikka. Luettu ja tulostettu 17.09.2011.

<<http://sivistyssanakirja.com/politiikka>>

Sterling, Christopher H. 2009. Encyclopedia of journalism. SAGE Publications, Thousand Oaks.

Turunen, Martti 2011. Päätoimittaja. Forum24, Oulu. Haastattelu, 15.03.2011.

Whitaker, Steve 1994. The Encyclopedia of cartooning techniques. Headline Book Publishing, London.

Wikinews 2010. Iltalehti paljasti poliitikkojen matematiikan arvosanat. Luettu ja tulostettu 24.10.2011.

<http://fi.wikinews.org/wiki/Iltalehti_paljasti_poliitikkojen_matematiikan_arvosanat>

Wikihow 2011. Make a political cartoon. Luettu ja tulostettu 25.10.2011.

<<http://www.wikihow.com/Make-a-Political-Cartoon>>

Wikipedia 2011a. Karikatyyri. Luettu ja tulostettu 21.10.2011

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Karikatyyri>>

Wikipedia 2011b. Muhammad-pilapiirrosjupakka. Luettu ja tulostettu 24.10.2011

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Muhammad-pilapiirrosjupakka>>

Wikipedia 2011c. Sommittelu. Luettu ja tulostettu 27.10.2011

<<http://fi.wikipedia.org/wiki/Sommittelu>>

Ylönen, Marja 1998. Karin Suomi – Karin piirroksat suomalaisuuden kuvana. WSOY Porvoo.

Ylönen, Marja 2001. Pilahistoria. Gummerus Kirjapaino, Jyväskylä

Muut lähteet

A-talk: Ammattikorkeat liipaisimella 2011. Televisio-ohjelma. YLE TV1 20.10.2011.

Kari Suomalainen kuollut 1999. Helsingin Sanomat 11.08.1999, 1.

Karjalainen, Jussi 1999. Suomalaisten oma karikatyrusti. Helsingin Sanomat 11.08.1999, A 4.

Salminen, Teuvo 2010. Karikatyyrin piirtäminen osa 1. 13.12.2010

<<http://www.youtube.com/watch?v=pPdITuK6SAA>>

LIITTEET

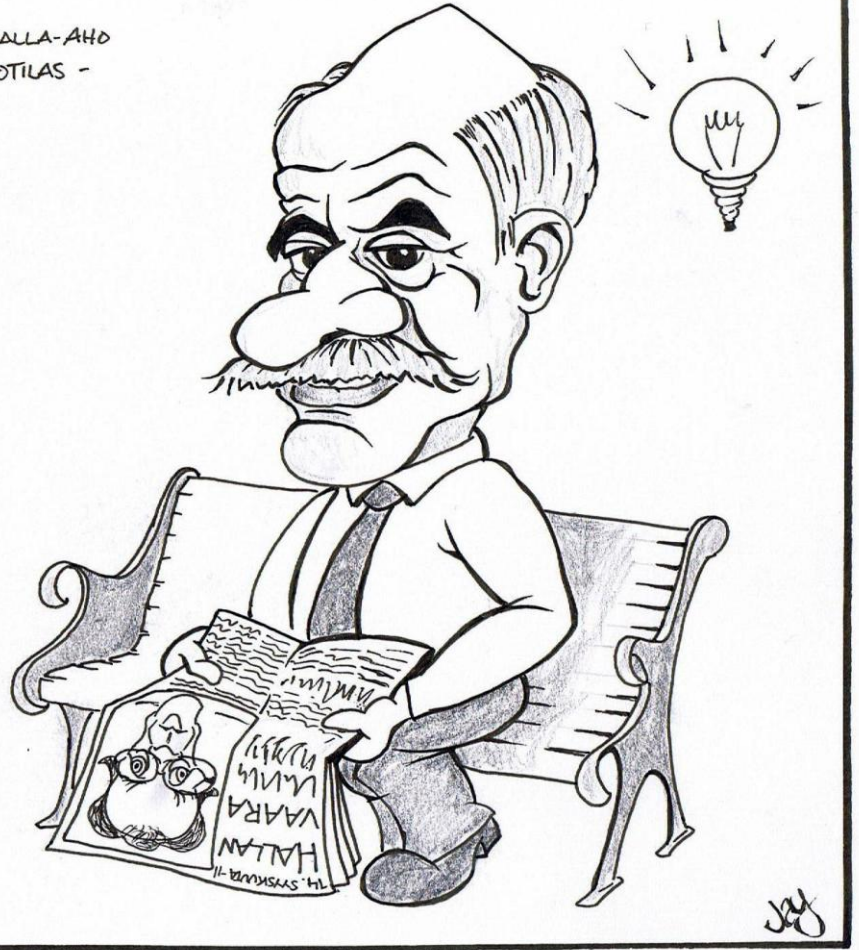
- TUO PYSTYYN KUOLLUT RISU SAA LÄHTEÄ!

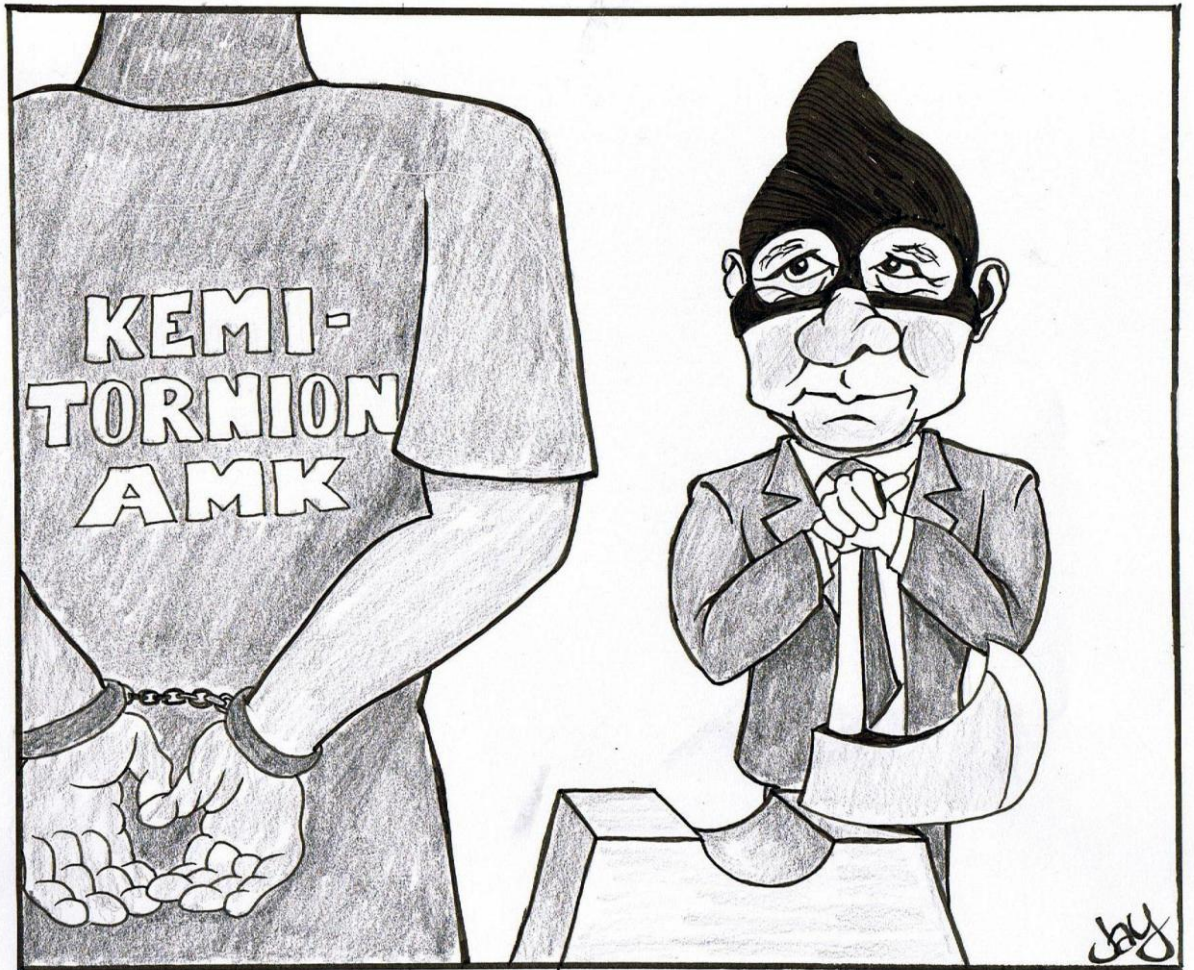
26.5.2011

14. SYYSKÜTÄ 2011
KANSANEDUSTAJA JUSSI HALLA-AHO
EHDOTTAA KREIKKAAN SOTILAS -
JUNTAA.

4. LOKAKUUTA 2011
KREIKKA OSTAA 400
PANSsarIVAUNUA.

- OLE HUOLETTA, LEIKKAUS KOSKEE VAIN PIENTÄ OSAA.